

Mostna dvigala v skopski železarni

Pomemben delovni uspeh Litostroja, ki je tej naši novi železarni dobavil nad 30 mostnih dvigal v skupni teži 4350 ton

V kratkem bo skopska železarna začela proizvajati prve tone jekla po programu iz prve faze svoje dograditve. V tej fazi je pri opremlitvi nove železarne močno sodeloval tudi naš Litostroj, ki je železarni dobavil nad 30 velikih mostnih dvigal, kar je doslej največja dobava te vrste v Jugoslaviji.

Ko je Litostroj pred leti prevzel to naročilo, ni bil več začetnik na tem področju, saj je imel za seboj že nešteto domačih in zunanjih referenc za svojo kvaliteto in zelo moderna dvigala, s katerimi je tudi v mednarodni konkurenci uspel, na primer, na indijskem trgu, kjer je doslej plasiral že nad 120 velikih dvigal, prejel pa je od tam in drugod nova pomembna naročila.

Dvigala za Železarno v Skopju je Litostroj projektiral v sodelovanju z mariborsko Metalno, vendar po svoji standardizaciji. Pri izdelavi je razen Metalne sodelovalo tudi podjetje Djuro Djaković iz Slavonskega Broda.

Med dobavljenimi dvigali niso le industrijska dvigala za montažo in pomožna dela, temveč tudi takšna, ki sodelujejo v samem tehnološkem procesu proizvodnje. Gre torej tudi za delovne stroje, katerih učinkovitost, varnost in zanesljivost pri delu so največjega pomena za nemoteno odvijanje proizvodnega cikla v novi železarni. Kako veliko delo je bilo s tem opravljeno, nam pove nekaj suhih podatkov:

Skupna teža vseh dvigal (34 po številu) je 4350 ton. Za njihov

prevoz v Skopje je bilo potrebnih 540 železniških vagonov, ali okoli 25 vlakov z več kot 20 vagoni. Za izdelavo vseh dvigal je bilo angažiranih nad dva milijona delovnih ur, kar pomeni neprekinjeno delo 500 delavcev v dveh letih. Obdelati je bilo treba 6000 ton materiala; samo odpadki surovin (pločevine, stružnin) so tehtali 1700 ton in je bilo treba za njihovo vrnitev v železarno zaradi predelave angažirati nad 200 železniških vagonov.

Za konstruiranje in projektiranje je bilo uporabljenih 210.000 delovnih ur inženirjev in tehnikov. Za varjenje so uporabili nad 30 vagonov elektrod, da o vsem drugem orodju in posebnih napravah niti ne govorimo, ker je to teže oceniti. Lahko potemtakem rečemo, da je bila ta dobava ne le v našem, temveč tudi v evropskem merilu zares velik posel, za katerega se je ves kolektiv v svojo vlogo zavzel in ga uspešno in v roku opravil.

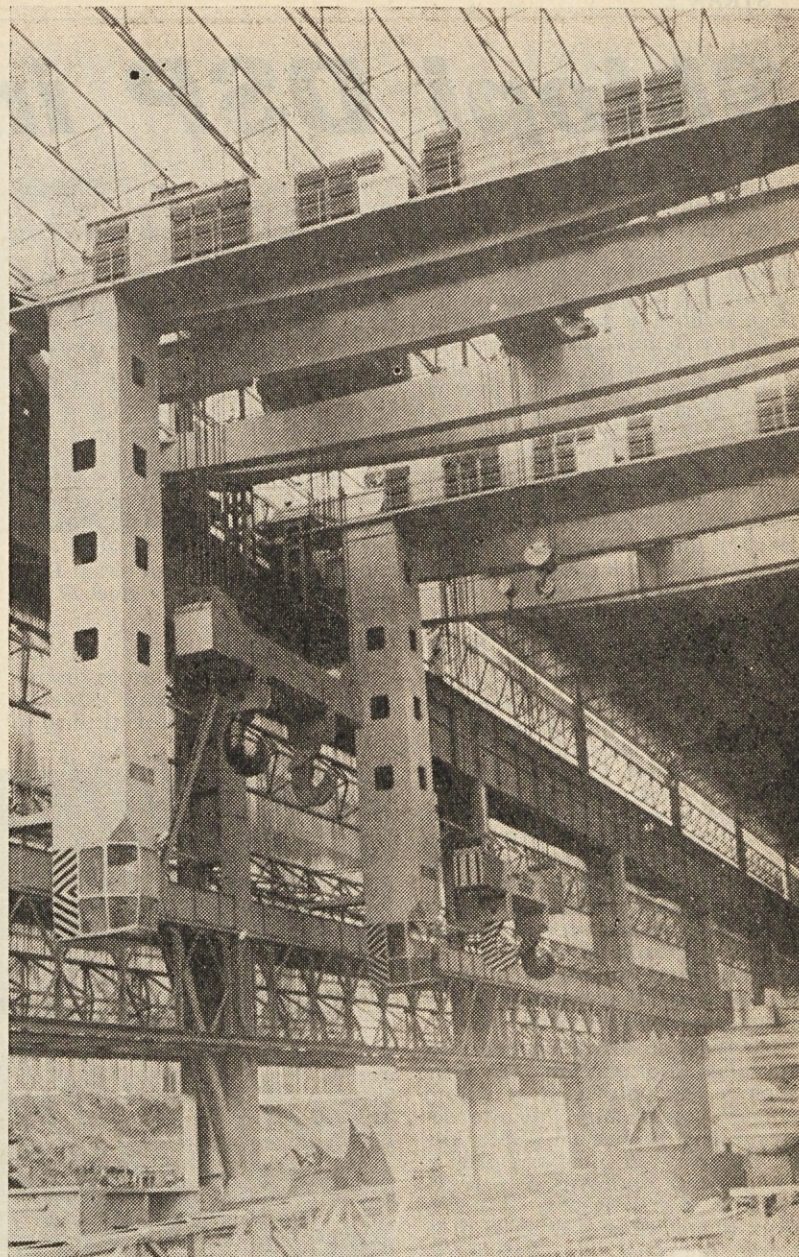
Najpomembnejši del dobave je bilo osem livnih dvigal, ki spadajo med največja dvigala te vr-

ste v Evropi. Ta dvigala omogočajo prevoz raztopljenega jekla v topilnici in jeklarni. Njihova nosilnost je 125 in 160 ton. S posebnimi kavlji prijemajo livne lonce z raztopljenim jeklom. Za prekučavanje livnih loncev imajo posebne dodatne vitle 40 in 10 ton nosilnosti; ti vitli prijemajo lonce in jih nagibajo z natančno regulirano hitrostjo. Na dvigalu sta vozna vitla postavljena v dveh nadstropjih, tako da se gibljeta vsak zase. Zaradi lepšega pregleda nad postopkom ulivanja je vozniška kabina na 17 m visokem stolpu, tako da je voznik kar najbližje kokilam in izlivom iz peči. Vsako dvigalo tehta nad 30 ton. Po svoji zunanosti in pregledni porazdelitvi spadajo ta dvigala med najboljše konstrukcije te vrste v Evropi. To so doslej potrdili tudi razni tuji obiskovalci, ki so si jih ogledali v Skopju.

Zelo pomembno vlogo bo imelo tudi ogromno dvigalo na rudnem dvoru, ki ga je že od daleč opaziti, saj je visok 45 m in se vzdiguje visoko nad poslopjem železarne. Dvigalo bo s svojo grabilno napravo, ki lahko zajame po 5 kubičnih metrov rude, dovajalo surovino v topilnico.

V valjarni zaslužijo pozornost dvigala po 150 in 80 ton nosilnosti. Ta dvigala so potrebna za postavljanje valjčnic in montažo valjčnih blokov.

V tehnološki proces pa je vključenih osem viličastih dvigal po 40 ton nosilnosti. Ta dvigala prijemajo s svojimi avtomatičnimi vilicami napol valjane plošče. Razen njih je vključenih v ta proces še šest 15-tonskih magnetnih dvigal, ki imajo vsako po 8 m dolgo traverzo: ta se vzdiguje in spušča s pomočjo posebnega sistema, ki ne dovoljuje nihanj niti pri največjih udarcih in hitrejšem pomikanju dvigala po stezi v katero koli smer. Na vsaki traverzi so po štirje magneti, s katerimi voznik dvigala lahko prijema izvaljane polizdel-

Livno dvigalo nosilnosti 160 ton (glej opis v članku)

ke tudi na večje razdalje in jih prevaža do vagonov. Posebna prednost teh dvigal je njihova izredna hitrost, s katero se lahko uspešno vključujejo v delovni proces.

Razen gornjih je Litostroj dobavil še več dvigal za pomožna dela, katerih nosilnost je od 16 do 50 ton. Vsa dvigala, ki jih je Litostroj dobavil železarni v Skopju, so bila skrbno pregledana in preizkušena. Dvigala so v železarni montirale posebne ekipe Metalne pod nadzorstvom litostrojskih strokovnjakov. Strokovnjaki železarne so v vseh fazah montaže prizadeto sodelovali, preučevali konstrukcijo dvigal, se seznanjali z navodili za njihovo upravljanje in vzdrževanje, da bi se že vnaprej pripravili na nemoteno uporabo teh kompliciranih naprav.

Pri nas z zadovoljstvom opozarjajo na to sodelovanje, ki bi si ga lahko vzeli za zgled tudi vsi drugi graditelji. Zato so v podjetju prepričani, da bodo stro-

kovnjaki v skopski železarni kos svojim nalogam pri upravljanju s temi stroji.

Naj še omenimo, da je Litostroj prav s konstrukcijskimi rešitvami, ki jih je uspešno vključil v dvigala za Skopje, uspelo dobiti nova naročila za težka dvigala s posebno hitrostno regulacijo tudi na zahodno-evropskem tržišču, n. pr. na Danskem (za znano tvrdko Burmeister & Wain). Nekako v istem času kot za Skopje je Litostroj izdelal 130-tonsko livarsko dvigalo tudi za železarno Roúrkelo v Indiji. Sedaj pa se je že lotil priprav za izdelavo velikih dvigal za HE Djerdap, ki spadajo v razred največjih dvigal na svetu. Za svojega kooperanta in konzultanta ga je namreč izbrala tudi romunska industrija pri opremlitvi romunskega dela te hidroelektrarne, kar samo potrjuje visoko kvaliteto njegovega dosedanjega projektiranja, konstruiranja in proizvodnje na tem področju.

Inž M. Kos

Iz zgodovine Litostroja

150 STROKOVNJAKOV IN 7000 KM

Revija »Loški razgledi« je v svoji zadnji številki (1966) objavila pod gornjim naslovom zanimiv prispevek inž. Leopolda Šolca, šefa projektanta v turbinskem oddelku naše projektive in našega stalnega sodelavca s tega področja. Njegovo obsežno razpravo bomo povzeli v podlistku tudi v našem časopisu kot

dragocen prispevek k zgodovini našega podjetja. Danes povzema mo iz nje le glavne misli.

Pisec poroča v svojem članku o nastanku, razvoju in koncu tovarne vodnih turbin G. F. Schreiter v Škofji Loki, ki je ob ustanovitvi Litostroja prešla v naše podjetje. Tovarno je ustanovil švicarski državljani in bivši sodelavec Strojnih tovarn v Ljubljani leta 1922. Izdelovala je Franciso-

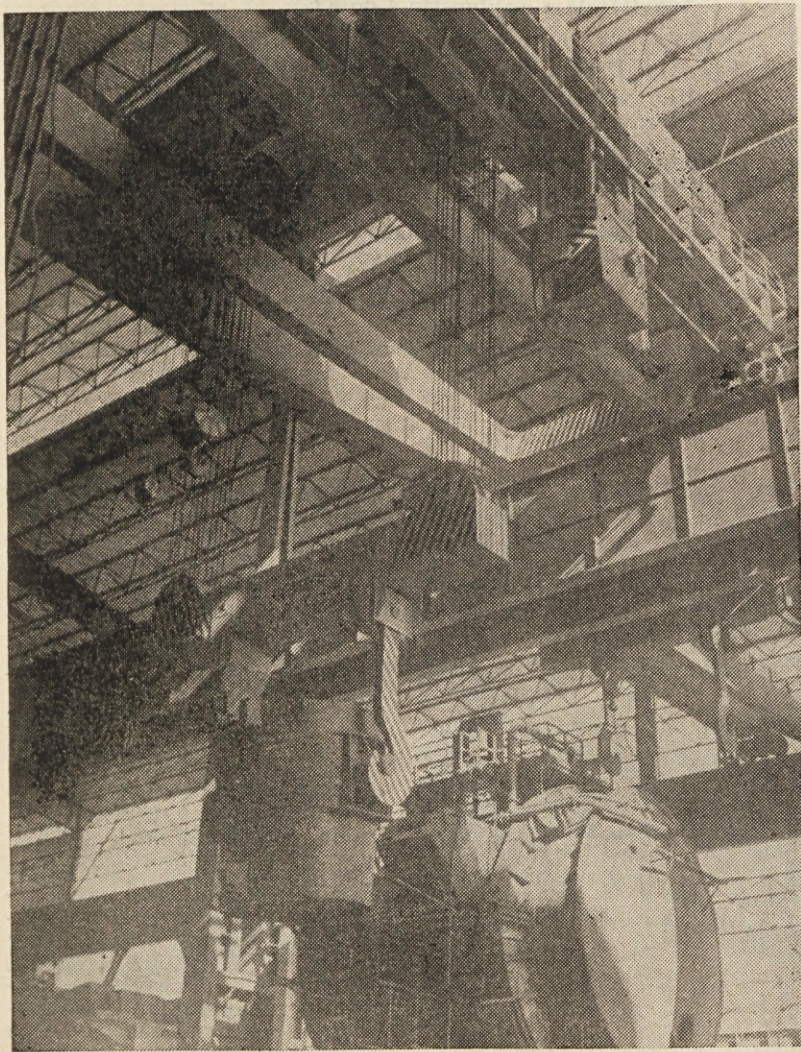
ve in Peltonove turbine do moči okoli 1000 KM za pogon manjših mlinov in žag, obrtnih delavnic in energetskih objektov. S turbinami je podjetje dobavljalo tudi vse potrebne strojne pritlikline, n. pr. avtomatske regulatorje in dele zapornic, pa še vso strojno opremo za mline in žage; leta 1930 je začelo izdelovati tudi hladilne naprave. Povprečno ni bilo v njem več kot 40 zaposlenih. Toda njihovo strokovno znanje in delovna disciplina sta omogočila zelo kakovostne izdelke. Širši pomen te tovarne je bil v tem, da je izdelala za naše potrebe 355 turbin s skupno močjo 7000 KM in da je priučila za to delo 130 visoko kvalificiranih ključavničarjev in strugarjev. S tem se je vključila kot eden izmed pomembnih členov in dolgo verigo nad 100-letne tradicije izdelovanja vodnih turbin na Slovenskem, ki se je končala leta 1947 z vključitvijo škofjeloške tovarne v Litostroj, v katerem je še zmeraj nekaj njenih strokovnjakov na vodilnih položajih.

Zbori delovnih ljudi

13. in 14. junija so bili po vseh obratih našega podjetja zbori delovnih ljudi, na katerih so vodilni funkcionarji razlagali zbranim delavcem gospodarski in finančni položaj podjetja ob izvajanju gospodarske reforme.

V diskusijah so bili podrobneje osvetljeni posamezni konkretni problemi, bodisi iz proizvodnje, organizacije podjetja, delitve osebnih dohodkov ali problemov našega standarda. Tudi to pot so

se zbori delovnih ljudi izkazali kot zelo dobra oblika neposrednega informiranja vseh članov naše delovne skupnosti o tekočih vprašanjih. Morda bi kazalo omogočiti vpogled v nekatere prikaze o položaju podjetja tudi v drugih ustreznih oblikah — s priložnostmi in diagrami po tovarni in z analizami v našem časopisu ali krajšimi informacijami v obliki letakov in informacij na razglasnih deskah.

Pogled na del livnega dvigala (glej opis v članku)
Foto Betka Kocjančič

Sklepi DSP in UO

SKLEPI DSP

Na skupni seji starega in novega delavskega sveta podjetja z dne 16. 5. 1966 je delavski svet potrdil poročilo predsednika upravnega odbora o delu upravnega odbora v razdobju 1965-66.

Za predsednika delavskega sveta je bil ponovno izvoljen Marjan Kopolšek, iz sive livarne, za namestnika predsednika pa Vlado Mlinar iz splošnega sektorja.

Za člane upravnega odbora so bili izvoljeni: inž. Viktor Nolim, Janko Kopač, inž. Janez Barlič, Anton Jeretina, inž. Jože Lisjak, Vinka Kabaj, Alojz Gruden, Karel Gornik, Milan Zajc in Viljem Markuš.

Za njihove namestnike pa: inž. Stane Bradeško, inž. Zvone Volfand, Emil Vogrič, Franc Jager, Ivan Pogačar, Marjan Ercegovič, Janez Jerman, Miro Zupanič, Janez Črnak in Bruno Seme.

Delavski svet je imenoval tudi člane svojih komisij, in sicer: komisije za prošnje in pritožbe — (predsednik Rudi Potočki) komisije za izobraževanje — (predsednik Ivan Mlinar) komisije za prevzem in izločitev osnovnih sredstev — (predsednik inž. Jože Marenče) komisije za higiensko, tehnično požarno varnostno zaščito — (predsednik Ivan Česnik)

Glede na obrazložen predlog za povračilo opravičenih stroškov nočnine pri potovanjih v tujino se glede na sedanje bivanje delavcev tega podjetja v ZSSR sklepe, da se v tem primeru prizna oziroma poravnajo stroški nočnine, kot so izkazani s hotelskim računom, če presegajo 10 % polne dnevnice, do katere je prizadeti delavec upravičen za zadeno potovanje in bivanje v tujini, vendar povračilo ne more presegati 70 odstotkov z računom izkazanega stroška za nočnine, tako da se v tem pogledu primerno uporabi 66. člen obstoječega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.

Predlog strokovne službe za spremembo oziroma dopolnitev bodočega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov in osebnih prejemkov je treba šteti kot do-

polnilni predlog v zadevni obravnavi in bo DSP odločil o tem, ko bo sprejemal nov pravilnik, ki je še vedno v obravnavi.

Ugotovi se, da je treba pri nadzorstvu montaže HE Bajine Bašte uporabiti določila obstoječega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, pri čemer delavski svet sklepe, da se v tem določenem primeru iz naslova povračila stroškov za stanovanje uporabi dopolnjeno določilo 65. člena pravilnika o delitvi osebnih dohodkov do višine 65 odstotkov terenskega dodatka, ki ga podjetje priznava za to montažo. V tem pogledu velja začasni sklep DSP, sprejet na 9. r. s. z dne 29. 12. 1965.

SKLEPI UO

Na skupni seji starega in novega upravnega odbora z dne 19. 5. 1966 je bil ob konstituiranju

novega upravnega odbora izvoljen za predsednika inž. Viktor Nolim iz PE HS, za namestnika predsednika pa inž. Janez Barlič, iz PE OO.

Upravni odbor je imenoval tudi člane svojih komisij, in sicer: komisije za gospodarstvo — (predsednik Anton Jeretina)

komisije za kadre — (predsednik Janko Kopač)

komisije za izdelavo predpisov delitve CD in OD — (predsednik inž. Jože Lisjak)

komisije za tehnične izpopolnitve in koristne predloge — (predsednik Vinka Kabaj)

komisije za pregled strojev, ki gredo v obratovanje — (predsednik inž. Marko Celarc)

komisije za ugotavljanje delovnih mest za namestitev invalidov — (predsednik Alojz Gruden)

Na obeh agregatih bodoče HE Srednja Drava I sta sifonski oblogi že montirani in zabetonirani. Pri prvem agregatu pa je že nameščen leseni opaz za betoniranje spirale.

Mesec maj in mladost

Po treh letih presledka je bilo letos v občinskem merilu zopet organizirano praznovanje meseca mladosti. Praznovanja se je udeležil tudi naš kolektiv. Odvijalo se je v glavnem na kulturnem in športnem področju, sprejeli pa smo tudi nove mladince.

TK ZMS Litostroj je v sodelovanju z IC Litostroj, Iskra TEN in občinskim komitejem ZMS organiziral zaključno predstavo v Mladinskem gledališču »Ples tatov«. V menzi pa smo organizirali kulturno zabavno oddajo s

plesom, ki žal ni bila deležna pričakovanega obiska.

Na športnem področju smo v skupnem plasmanu dosegli drugo mesto. Vrstni red v devetih športnih panogah je bil takle:

Rokomet:	I. JLA	II. Litostroj	III. Gimnazija
Košarka:	I. Gimnazija	II. Iskra TEN	III. Litostroj
Odbojka:	I. JLA	II. Litostroj	III. Megrad
Nogomet:	I. JLA	II. Agrostroy	III. Litostroj
Namizni tenis:	I. Agrostroy	II. Litostroj	III. Gimnazija
Kegljanje:	I. Megrad	II. Litostroj	III. Agrostroy
Streljanje:	I. Agrostroy	II. Litostroj	III. JLA
Sah:	I. JLA	II. IKS	III. Megrad
Atletika:	I. Gimnazija	II. itd.	

Če si ogledamo plasmane, lahko vidimo, da smo v devetih disciplinah bili petkrat drugi in dvakrat tretji, kar je za nas, ki nimamo nobenih športnih prostorov in treningov, povsem ugoden rezultat. Prav po tem tekmovalstvu v okviru meseca mladosti lahko ugotovimo, da imamo v naši sredi lepo število dobrih športnikov, za katere pa je nujno, da se v bodoče organizirano večkrat sestanejo.

Naj na koncu samo še omenim nekaj slabosti in litostrojskih težav, ki sem jih opazil med tekmovalstvi. V prvi vrsti so to te-

žave z rekviziti in dresi, saj nimamo razen dresov za odbojko, namizni tenis in 3 vodnih žog ničesar. Ostali rekreacijski pribor pa je že davno dotrajan in čaka na odpis. Lahko si mislite, kako je neokusno in nehygiensko uporabljati samo ene drese za odbojko, košarko, rokomet in te vse umazane in od znoja premočene še tople prenašati s tekme na tekmo. Zato je nujno, da posežemo v fond za rekreacijo in nabavimo vsaj nekaj osnovnih potrebščin.

Janez Kralj

PRIMERNA KNJIGA ZA VSAKOGAR

Oktobra t. l. bo izšla v založbi Zveze inženirjev in tehnikov Slovenije knjiga

»NASI ZNAMENITI TEHNIKI«

ki jo je uredil prof. inž. Albert Struna. Na približno 250 straneh bo prikazala življenje in delo 50 slovitih mož, po katerih zaslugi je naša domovina v tehniki in znanosti dohajala razvoj v svetu.

Knjiga bo primerno darilo za vsako prilžnost. Po naročilu vnaprej bo veljala samo 22 Ndin. Naročila sprejema tudi uredništvo našega časopisa. Pohitite z naročilom knjige, ki bo obogatila vašo knjižno zbirko!

Tako so izgledali naši kovinarji, preoblečeni v rudarje v Trbovljah, ko so obiskali rudnik

Proizvodni program

VODNE TURBINE

- Francisove, Kaplanove in Peltonove turbine
- Avtomatski regulatorji vrtilne in pretočne hitrosti
- Predturbinski zaporni organi
- Naprave za mazanje, hlajenje in drenaže
- Zapornice sesalnih cevi
- Oprema za vodostanske prostore z loputami
- Montažna dvigala

ČRPALKE

1. Centrifugalne horizontalne črpalke tipa »CN« in »CV« za čisto (hladno ali vrelo) vodo, zmogljivosti od $Q = 1$ do več tisoč l/s. Višina črpanja $H = 3$ do 1000 m.
2. Vertikalne črpalke za ozke vodnjake tipa »2 VO« za čisto vodo, z zmogljivostjo $Q = 1$ do 6000 l/s. Višina črpanja $H = 4$ do 180 m.
3. Vijačne vertikalne črpalke tipa »Vi«. $Q = 40$ do 20.000 l/s. $H =$ do 25 m.
4. Propellerske vertikalne črpalke tipa »Pr«. $Q = 100$ do 20.000 l/s. $H =$ do 10 m.
5. Centrifugalne horizontalne in vertikalne črpalke za odpadno vodo, goste tekočine itd., tipa »HCK« in »VCK«. $Q = 2$ do 400 l/s. $H = 4$ do 70 m.
6. Zobniške črpalke za olje tipa »Z« in »ZV« z zmogljivostjo od 8 do 630 l/min in za tlak od 6 do 40 atm.
7. Vakuumske črpalke z vodnim obročem tipa »OB« in »OBD«. $Q = 0,2$ do 60 m³ min pri vakuumu do 80%, v enostopenjski izvedbi pa do 98% vakuuma.
8. Armature: sesalne košare s povratnimi ventili, zasuni in povratne lopute za delovni tlak do 64 atm, in končne lopute.
9. Ostala oprema za črpalne postaje: plastične sklopke, ročna dvigala, cevovodi, rešetke itd.

DVIGALA

- Splošna industrijska dvigala
- Dvigala za razsut material z grabilci in polipi
- Dvigala za energetske postaje (hidro- in termocentrale) do največjih nosilnosti
- Dvigala za železarne (livna dvigala, traverzna, viličasta, klesčna, šaržirna itd.)
- Dvigala za predelovalno industrijo (papirnice, usnjarnice, cementarne itd.)
- Tipizirani viseči vitli, pomični in stabilni za velike dvizne višine

OPREMA ZA INDUSTRIJO

1. Kompletna oprema za valjarne (valjčnice, prevlačniki, hladilniki, reduktorji, grebenjaki, manjša valjarska ogrodja idr.). Razen valjarske opreme izdelujemo tudi opremo za aglomeracijo in opremo za proizvodnjo surovega železa (zasipne naprave za visoke peči, livne stroje za surovo železo, mešalci idr.).
2. Kompletna oprema za mletje surovin, mletje cementa, mletje rude in transport suhih, prašnatih materialov; oprema za pnevmatsko prašenje silosa; oprema opekarn in dieselskih električnih cementarn.

OPREMA ZA LADJEDELNIŠTVO

- Ladijski Dieslovi motorji za pogon ribiških in drugih ladij, pomožni ladijski motorji za vse tipe ladij, ladijski kompresorji zagnanskega zraka. Dieslove motorje izdelujemo po licenci firme Burmeister & Wain, kompresorje pa v kooperaciji s firmo W. Poppe. Viličarji z nosilnostjo 3,5 in 5 t. Avtodvigala z nosilnostjo 4 do 8 t.

STROJI ZA PREOBLIKOVANJE IN HIDRAVLICNE NAPRAVE

- Hidravlične stiskalnice za duroplaste
Hidravlične etažne stiskalnice
Hidravlične stiskalnice za sintero metal in keramiko
Hidravlične stiskalnice za globoki vlek
Hidravlične stiskalnice za pakiranje kovinskih odpadkov
Stiskalnice specialnih izvedb
Hidravlični pogoni in naprave

NEOBDELANI IN OBDELANI ODLITKI

iz sive, jeklene, manganske in specialne visokolegirane litine.

Nagrada za izboljšavo

Na predlog komisije za tehnične izpopolnitve in koristne predloge je upravni odbor na svoji 30. redni seji 13. 5. 1966 sklenil, da se izplača Stanetu Koprivniku iz PE HS nagrada v višini 63 tisoč starih dinarjev za izboljšavo pri brušenju Kaplanovih lopatic.

DVA NAŠA NOVATORJA V KNJIGI LJUDSKE TEHNIKE

Na predlog Sveta Ljudske tehnike Jugoslavije, da bi naše podjetje predlagalo dva racionalizatorja ali novatorja za uvrstitev v posebno knjigo Ljudske tehnike, ki bo izšla pod naslovom: »Delavci — racionalizatorji in novatorji«, je upravni odbor 13. 5. 1966 izbral v ta namen inž. Marka Kosa in inž. Sava Rakčevića iz PPB, ki sta doslej na tem področju storila največ.

MEHANOGRFIJA V PODJETJU

Nagel razvoj gospodarstva in sprememba družbenih odnosov pri nas zahtevajo kvalitetni premiki tudi v metodah poslovanja. Nepravčasno zosledovanje kvantitativnih premikov in nepreglednost dogajanj v gospodarstvu se odraža v neenakomernem razvoju, manjši produktivnosti, višjih proizvodnih stroških, manjši rentabilnosti, nižjem standardu itd.

Zastarelost in iztrošenost velikega dela naših osnovnih sredstev terja nove investicije, posebno za racionalnejše izkoriščanje obstoječih naprav. Ukrepi za stabilizacijo našega gospodarstva nas silijo v dosledno ekonomizacijo proizvodnje, kar pa zahteva dobro organizacijo in zanesljive tekoče podatke o vseh dogajanjih v podjetju. Organizacijske spremembe ter sredstva in metode so posebno važni pri odkrivanju notranjih rezerv, zniževanju stroškov ter povečanju individualne in družbene produktivnosti dela.

Danes ni več mogoče spremljati in usmerjati proizvodnje in njenih procesov po izkustvenih metodah po občutku, temveč so potrebne analize množice podatkov, ki vsak trenutek registrirajo pojave v gospodarski organizaciji. Tekoče spremljanje in registriranje ter obdelavo množice najrazličnejših podatkov omogoča sodobna mehanografija.

»RACIONALIZACIJA ADMINISTRACIJE«

Prvi korak na poti k racionalizaciji administracije je naše podjetje storilo z delno nabavo mehanografske opreme, tako imenovane »klasične« v letu 1953-54 (slika 1).

Na naših mehanografskih strojih moremo obračunati n. pr. v eni uri približno 100 delovnih nalogov po vseh zahtevah (zbrati vse naloge enega delavca in stroškovno mesto, ugotoviti vse plačane ure, norma ure, nadure, redni dopust s povprečnim osebnim dohodkom preteklih treh mesecev, izredni plačani dopust, opravljene plačane izostanke, bolezenske dopuste, orožne vaje, neplačane dopuste, neopravičene izostanke, državne praznike, izračunati bruto in neto OD (bruto OD po občinah) z različno vrednostjo prej ugotovljenih ur z vsemi dodatki — II. in III. izmena, nočni dodatek, težavnostni dodatek, dodatek za stalnost, faktorje, vse odbitke od bruto dohodka, vse odbitke kot akontacije, posojila, članarine in podobno, otroški dodatek itd. od neto dohodka. Če upoštevamo, da obračunamo mesečno povprečno 36.000 delovnih nalogov in da bi najboljši mehanizirani delavec vse te obračune za 3 naloge v eni uri, bi za to delo bilo potrebno najmanj še 65 mehaniziranih delavcev z veliko možnostjo pomot, vsem ko je stroj nezmotljiv. Podobno sliko bi nam pokazal obračun materialnega vložka v proizvodnjo, obračun proizvodnje, kontrola kvalitete, razpis delavniške dokumentacije, obračun režije in ostalih obračunov (vseh je 67). Klasična mehanografija že občutno zmanjšuje število delavcev v administraciji in daje bolj zane-

sljive podatke. Vendar je to premalo in le manjši del naloge, ki naj jo opravi mehanografija.

Iz prednjega razglabljanja smo ugotovili, da naša mehanografija nadomešča določeno število pretežno nižje in srednje kvalificiranih delavcev. Klasična mehanografija s tem popolnoma opravičuje svoj obstoj, vendar ne omogoča nadaljnjega napredka v naši proizvodnji. Nadaljnja naloga mehanografije je, da nadomesti visoko umsko delo strokovnjakov, ki se ne izraža toliko v zmanjševanju števila delavcev, temveč:

1. v razširitvi področja zajemanja in obdelave podatkov,
2. razširitvi znanstvenih raziskav in analiz s področja proizvodnje, njene racionalizacije, izboljšanja tehnologije in postopkov,
3. vključitvi nekaterih komercialnih poslov v mehanografsko obdelavo.

Za izpolnitev teh nalog pa je potrebna visoka mehanografija. Prednosti visoke mehanografije so predvsem v hitrosti, zanesljivosti in vsestranski uporabnosti. Vtem ko računamo hitrosti računanja na klasični v minutah, se v visoki mehanografiji v milijardinkah sekunde. Vgrajeni elektronski kontrolni sistemi izključujejo možnosti napak. Skoraj brezčasovna obdelava podatkov in absolutna sigurnost ter skoraj neomejen obseg zajemanja podatkov, ki jih vskladišči spomin in na našo zahtevo neposredno posreduje, pa omogoča vsestransko uporabnost.

MOŽNOSTI UPORABE PRI NAS

Naj naštejemo nekatere možnosti uporabe v našem podjetju. Vsak naš izdelek je sestavljen iz različnih sklopov, delov, elementov, do katerih pridemo z obdelavo različnih materialov na določenih strojih, v določenem času in zaporedju. Za vse to se da jo določiti normativ, ki jih izrazimo v šifrah. Vse normative potem še ovrednotimo in vse shranimo v spomin stroja. Ta nam na našo zahtevo, kadarkoli hočemo, n. pr. pri naročilu, izračuna za konkreten izdelek vse potrebne materiale po količini in vrednosti, vse operacije po strojih, urah in vrednosti, čas finalizacije in lastno plansko ceno, tako da odpade predkalculacija in tehnična kalkulacija. Razen tega opravlja še terminiranje.

V spomin stroja vnesemo vse strojne kapacitete (lahko tudi ostale), razporejene od I. I. do 31. XII. Prav tako vnašamo v spomin vsa naročila in nam stroj na našo zahtevo odštevata od razpoložljivih kapacitet tiste, ki jih zahteva naročilo, tako da jih odbija zaporedoma pri prvem na-

ročilu od I. I. do dne, ko je naročilo pokrito z operacijami. Izpolnitev zadnje strojne operacije je obenem že terminska finalizacija naročila. To nam omogoča stalen pregled zasedenosti vseh kapacitet po vrstah operacij in časovno. Komercialna služba more sklepati točne pogodbenne roke.

Komisijo, ki jo lansiramo v proizvodnjo, vnesemo po vseh elementih v spomin stroja (strojne operacije, materialne potrebe), dokončne delovne naloge in nabavljeni material pa odštevamo. Tako imamo vedno tekoče stanje vseh nedokončanih komisij (že izvršene operacije — še neizvršene operacije, že dobavljen material — še nedobavljen material in druge potrebne podatke), kar omogoča res operativno poseganje v proizvodni proces in s tem na zmanjšanje nedokončane proizvodnje. Danes rabi naš projektant pri izračunavanju določenih termičnih, statičnih ali drugih izračunov n. pr. pritiskov, dneve, tedne pa tudi mesece. Take izračune mu omogoča mehanografija v nekaj minutah. Namesto rutinskemu delu se lahko posveti visoko strokovnemu, znanstvenemu delu.

Če te zelo laično prikazane možnosti uporabe visoke mehanografije v našem podjetju prikažemo še v luči ekonomike, čeprav nič bolj strokovno, bomo vendar dobili približno sliko o upravičenosti nabave visoke mehanografije.

Fizični obseg nedokončane proizvodnje dosega po vrednosti že približno 25 milijard starih dinarjev ali nad 10 milijard nerealizirane vrednosti. Z našimi današnjimi pripomočki in najstrokovnejšim kadrom ni mogoče sploh ugotoviti dejanskega stanja v določenem trenutku. Tega menda ni potrebno posebej dokazovati. Jasno je, da zaradi tega tudi ni mogoče tako uspešno ukrepati pri zmanjševanju vrednosti nedokončane proizvodnje, niti dovolj uspešno zavreti njene naraščanja, za katerega so seveda še drugi razlogi. Visoka mehanografija nam omogoča te-

Slika 1 — Servisni biro — klasika

koči pregled nedokončane proizvodnje in s tem tudi uspešno zmanjšanje. To velja tudi za materialne zaloge.

OGROMNI PRIHRANKI

Če postavimo, da bi s pomočjo boljše evidence, ki jo omogoča visoka mehanografija, znižali vrednost nedokončane proizvodnje in materialnih zalog za 1/3, t. j. za okoli 4 milijarde starih dinarjev, in če upoštevamo, da plačujemo za kredite za obratna sredstva najmanj 7 % obresti in za vložena sredstva še 4 %, pomeni samo ta prihranek zaradi znižanja potrebnih obratnih sredstev nad 400 milijonov Sdin letno. Ostali prihranki, kot je zmanjšanje števila delavcev za razne kalkulacije, terminiranje itd. ter boljše izkoriščanje zmogljivosti se ne bi mnogo razlikovali od prejšnjih. Tudi če dopustimo, da so prikazani prihranki točni le do polovice, bo rentabilnost investicije še vedno očitna.

Vrednost investicije bi znašala skupaj z ureditvijo prostorov približno 500 milijonov Sdin, plačljivih v petih letih. Čeprav je iluzorno domnevati, da bi vse navedene prihranke dosegli že v prvem letu po instaliranju visoke mehanografije, saj bi jih dosegli postopoma šele v nekaj letih, smatramo, da je ekonomičnost take investicije dokazana. Pri tem, ko je potrebno le pet let vlagati letno po približno 100 milijonov, vračajo te investicije ta-

višje prihranke od vloženih sredstev, v naslednjih letih pa se prihranki večajo brez dodatnih vlaganj.

Na začetku tega izvajanja smo videli, da smo nabavili mehanografijo že pred več kot 10 leti. Zato so stroji na robu uporabljivosti, nekateri pa že zreli za kasacijo. Pri teh strojih ni toleranc, ker sta le dve alternativni: ali delajo pravilno ali nepravilno. Nujno je potrebno ta strojni park obnoviti ali prenehati z delom in ga nadomestiti z ročnim. Toda tudi ročno delo zahteva investicijska vlaganja. Približno je prikazano, koliko delavcev nadomešča ti stroji. Za vse te bi bili potrebni prostori, inventar in tudi računski stroji. Poleg tega bi morali vse evidence in podatke prilagoditi ročni obdelavi, ker so sedaj prirejeni za strojno obdelavo. Vse osebje bi morali prej izvežbati. Takšna odločitev bi bila ne le dražja, temveč tudi navedna.

Za podjetje je investicija neizbežna. Ima pa na razpolago 3 alternative:

1. investirati v povečanje pisarniških prostorov in povečanje administrativnega kadra,
2. obnoviti ali zamenjati obstoječo mehanografsko opremo z enako in ostati z organizacijo proizvodnje na istem nivoju, ali
3. nabaviti visoko mehanografijo, zmanjšati administrativni kader, izboljšati organizacijo in znižati stroške v proizvodnji.

Ivan Kaisersberger

ZAKAJ TAKO?

Tako vprašanje si že dalj časa postavljajo člani naše delovne skupnosti, ko razpravljajo v podjetju o tistih članih, ki so pozabili na to, da jih je sprejela delovna skupnost v svojo sredo kot enakopravne in poštene člane, oni so se pa tako spozabili, da si na nepošten način prilaščajo predmete na škodo podjetja in vse družbene skupnosti.

Prav taki primeri, ki so se v zadnjem času pojavili v našem podjetju kot nepotrebno zlo v taki meri, kvarijo medsebojne odnose in zaupanje med člani kolektiva.

Najtežje je pač vsakomur razpravljati o takih neljubih primerih, ki jih ustvarjajo člani te delovne skupnosti ne morda iz potrebe zaradi nedovoljnih sredstev za preživljanje, ampak naspotno le zato, kako na najlažji način priti do denarnih sredstev. Vsak povzročitelj teh nepravilnosti spozna vse tiste škodljive in nepopravljive posledice, ko je že prepozno. Potem se sicer opravičuje, toda zanj je to že prepozno. S svojim dejanjem pa škodi tudi podjetju. Saj taka dejanja dajejo slabo oceno podjetju kot celoti. O takih tatvinah ne razpravljajo samo pristojni organi v podjetju, takrat ko ugotavljajo krivdo in odločajo o izključitvi nepoštenega člana iz delovne skupnosti, ampak se postopek nadaljuje pri pristojnih organih izven podjetja, pred kazenskimi sodišči. Do tega pride takrat, ko mora storilec povrniti podjetju povzročeno materialno škodo. Da smo vse to obširneje našli, je razlog v tem, da bi se v bodoče preprečila vsaka taka kršitev delovne dolžnosti na škodo premoženja družbene lastnine. To pa bomo uspeli le z enotnim stali-

ščem vseh članov podjetja, ki bodo s svojim sodelovanjem onemogočili izvršitev nepoštenega dejanja.

Taki najstrožji ukrepi bodo nujni zato, da se v bodoče ne bodo več ponavljala dejanja na škodo družbene lastnine.

Res so taki ukrepi težka posledica za posameznika. Toda vsak kršilec delovne dolžnosti bi se tega moral zavedati, ne pa, da naredi tako nepošteno dejanje. Vsak izrečen ukrep pa nima namena storilcu povzročiti le neljube posledice, tak je postopek vzgojnega pomena ne samo za kršilca delovne dolžnosti, ampak tudi kot opozorilo za vse člane delovnega kolektiva. Ne bi se podrobneje navajali posameznih primerov nepoštenega prisvajanja družbene lastnine, saj so že ob vsakem primeru dovolj razpravljali sami člani delovne skupnosti. Naš namen je s tem opozoriti, da bodo v bodoče podvzeti najstrožji ukrepi proti vsakomur, ki bi kršil delovne dolžnosti s prisvajanjem družbene lastnine. Tako nepopustljivo stališče bo zato imelo edini namen, preprečiti taka dejanja.

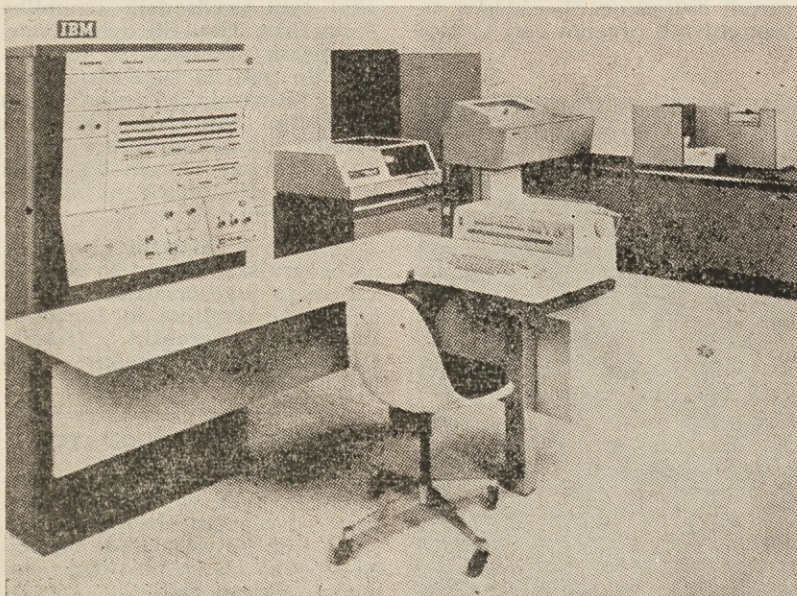
Mnenja smo pa tudi, da takih izrednih ukrepov ne bi bilo treba podvzeti. Med vsemi člani naše delovne skupnosti naj bi vladalo zaupanje in sodelovanje.

Vsako prilaščanje tuje lastnine pa kvari tako sožitje in istočasno ustvarja nered in povzroča nepopravljive škodljive posledice ne sami delovni skupnosti, ampak tudi vsakemu posamezniku, ki je pripravljen pošteno delati.

Če bomo dosegli tako sožitje in medsebojno sodelovanje, bo naš uspeh popoln. Zato je naša edina želja, da o takih primerih in problemih ne bi bilo potrebno več razpravljati in obenem opozarjati na neljube posledice. In zato bi se v primeru, da bi v tem uspeli, prenehali spraševati »Zakaj tako?«

»EKONOMSKA POLITIKA« O LITOSTROJU

Ugledni beograjski gospodarski tednik »Ekonomsko politika« je v svoji številki 738 z dne 21. 5. t. l. objavil kot poslovno informacijo na celi prvi strani podrobne podatke o izvozu našega podjetja v letu 1966. Navaja med drugim naše izvozne obveze za to leto v višini 4.320.000 dolarjev in posamezne tekoče dobave za hidroelektrarne v Turčiji, Indiji, Etiopiji, Kambodži in Maroku, nadalje za črpalne postaje v Egiptu, Bolgariji, Indiji in Indoneziji, opremo za cementarno Rabak v Sudanu, električna mostna dvigala za Sudan, Turčijo, Indijo in Indonezijo, Poljsko in Dansko, kompresorje za Nemčijo, strojne dele za Avstrijo itd. Revija ugotavlja med drugim, da vrednost izvoza tega pomembnega podjetja jugoslovanske strojne industrije že od leta 1962 dalje znatno presega njegove uvozne potrebe.

Slika 2 — IBM sistem 360, model 44, z elektrono

Zanima vas ...

PRIŠLI

Jozo Dimjašević, Stjepan Zanjko, Edo Pecigus, Jože Škufca, Anton Prpar, Štefan Šneberger, Rajmund Zupančič, Franjo Količ, Stanoje Bogdanič, Bajro Japič, Jožef Bajec, Alojz Zavrl, Franc Poljanec, Anica Žitnik, Ludvik Fink.

ODŠLI

Marija Černivec, Ivan Kranjc, Jela Rajevec, Francka Gradišek, Vladimir Kuret, Alojz Žibert, Anton Podkrižnik, Matija Klarič, Irena Šafarič, Anton Škofic, Franc Starin, Štefan Car, Jože Strmec, Vida Debevc, Alojz Kozar, Andrej Sternad, Leopold Zore, Janez Kaplan, Franc Bradač, Štefan Temlin, Janez Belec, Maki Bitič, Josip Jezernik, Anton Smole, Jakob Ducman, Janko Bratkovič, Anton Križman, Milan Križnik, Slavko Ferlin, Nikola Židov, Jože Žitnik, Stane Klobučar, Anka Babič, Peter Grenc, Avguštin Eržen, Karol Frelih, Albin Novak, Anton Kaker, Bogomir Voje, Mirko Gorišek, Anton Kaplan, Jože Nemec, Vinko Kastelic, Stane Popek, Maks Kladnik, Stanislav Skopec, Jože Avsec, Slavko Košir, Janez Levaišič, Simo Vignjevič, Jakov Mišič, Gvido Druškovič, Vjekoslav Troha, Marija Kastelic, Silvo Maršič.

OJ TA VOJASKI BOBEN ...

Delovnemu kolektivu TZ Litostroj pošiljam najlepše pozdrave in želim čimveč delovnih uspehov, posebno enoti DT. — Bivši sodelavec Alojz Grah.

ZAHVALA

Ob izgubi dobrega moža in očeta Albina Rosca se najiskrenejše zahvaljujemo vodstvu EE PK, njegovim kolegom iz kovačije ter vsem ostalim njegovim kolegom, ki so pokojnika v tako velikem številu pospremili v prani grob.

Zahvaljujemo se vsem, ki so sočustvovali z nami.

Zalujoča žena z otroki

ZAHVALA

Ob boleči izgubi ljubljenih — soproge in sina se najiskrenejše zahvaljujem vsem, ki ste ju spremljali na zadnji poti. Posebno zahvalo dolgujem dr. M. Ferjanovi in njenim sodelavcem, socialni delavki, predstavnikom sindikalne podružnice podjetja in sindikatu CTB, kakor tudi kolektivu za nesebično pomoč in globoko razumevanje ob teh bridkih urah.

Zalujoči Jože Fabjančič z otroki

ZAHVALA

Javno se zahvaljujem za naklonjeno pomoč, ki so mi jo nudili v podjetju za rešitev mojega stanovanjskega problema. Še posebej pa tov. Klobučarju, predsedniku PE-MO, in tov. inž. Volfanu, nadalje UO in samoupravnim organom za dokončno potrditev. Zahvaljujem se tudi tov. Ivanu Fajdigi iz Združenja ZB Slovenije.

Janez Kotar, PE-MO-siva livarna

V barvah je svet lepši - tudi za Litostrojčana ...

Pravijo, da ima tisti, ki fotografira, več od življenja. Ta misel izvira še iz časov, ko so poznali samo črno-belo umetnost; z razvojem barvne fotografije v zadnjih letih pa je bila ta trditev več kot dvakrat potrjena. Prav gotovo je bil še vsak, ki je vsaj malo uspešno poslikal prvi barvni film v svojem aparatu, navdušen nad tem, kar mu je z barvno fotografijo dala sodobna tehnika.

Vemo, da je ta zvrst amaterske umetnosti med Litostrojčani že našla veliko prijateljev, ki se lahko pohvalijo s prav lepimi posnetki.

Tako je recimo monterju za zmeraj ostal spomin na okolje, v katerem je morda pred leti obujal v življenje v Litostroju izdelano opremo; tako projektant še vedno rad pogleda posnetek pisane folklorne skupine Afričanov, ki jo je mimogrede posnel na potovanju po vročem kontinentu, komercialistu je v uspelem diapozitivu zmeraj blizu motiv iz krajev, kamor ga je zanesla službena pot. Pri tem ne bi posebej omenjali pretežne večine tistih fotografov, ki si dolge zimske večere krajšajo in ogrevajo z barvnimi spomini na dopust ob morju ali v gorah.

Prepričani smo, da bi marsikdo od teh našel v svoji zbirki kaj zanimivega tudi za ostale članke kolektiva, ki si še niso omislili tiste črne škatlice »s tičkom«. Zato propagandna komisija Planinskega društva Litostroj, ki razpolaga z dobrim diapojektorjem, vabi vse, ki so pripravljeni svoje

posnetke posredovati tudi drugim, da to sporoče na tel. 511 najkasneje do konca julija. Posnetki naj bi bili razvrščeni v naslednje skupine:

- Litostrojčani na tujem,
- domača ponorana,
- cvetje,
- človek, delo in življenje.

Predvajanje diapozitivov bi organizirali v dvorani ICL na tako imenovanih »večerih prijateljev barvne fotografije« v septembru. Za najbolj uspele posnetke po zgoraj navedenih temah bo posebna komisija podelila primerne nagrade.

Pričakujemo, da se bodo naši fotografi radi odzvali našemu pozivu in tako odprli okence lepote

UKINITEV PRISPEVKOV IZ OSEBNEGA DOHODKA ZA LETNI DOPUST

Gospodarski zbor zvezne skupščine je dne 2. VI. 1966 na svoji seji sprejel zakon o tem, da ni treba plačati prispevkov iz osebnega dohodka, ki izvira iz delovnega razmerja, za tisto vsoto denarnih prejemkov, ki jih delavci dobijo od svojih delovnih organizacij za letni dopust. Po sprejetem amandmaju k temu zakonskemu predlogu ne bo treba na sredstva, ki jih delovne organizacije namenijo za gradnjo rekreacijskih in počitniških objektov, plačati prispevkov, predvidenih s predpisi o pobiranju prispevkov za investicijsko graditev.

Na zabavi domačinov v Rabaku

(Dopis našega poročevalca iz Sudana)

Naše naselje hiš, kjer prebivajo monterji Djure Djakoviča, Tehnike in mi, je postavljeno približno 300 m od tovarne, ki jo gradimo. Tik za našim naseljem se pričena naselje, v katerem prebivajo črni domačini. To pa niso več zidane hiše, temveč kolibe, ki so grajene večinoma iz slame, le nekatere so iz blata, strehe pa imajo prav tako slamnate. Vse kolibe so okrogle z nizkimi vrati in kakšnim oknom v steni. Tu in tam je postavljena tudi kakšna »boljša« hiša, ki ima obliko kvadra; postavljena je prav tako iz blata in ima ravno streho. Pred temi hišami si nekateri zgradijo tudi malo strehe, ki jim napravi potrebno senco, drugi pa si postavijo iz slame nekakšno ograjo in s tem označijo svojo last. Tu prebivajo domačini s svojimi družinami, se žalostijo in vesele. Nekateri so zelo srečni, da so lahko zaposleni pri nas in da imajo za nekaj časa zajemčen zaslužek, drugi pa se bavijo z živinorejo (koze, ovce in govedo) ali pa s kakimi priložnostnimi zaslužki. Tudi žene imajo včasih priložnostno delo, in to v času, ko se obira bombaž, ki ga ima Sudan zelo veliko in je eden izmed glavnih virov državnega dohodka. Ta zaposlitev pa je kratkotrajna, saj traja obiranje bombaža približno tri mesece, od januarja do nekako srede aprila. Kljub temu še neurejenemu delovnemu življenju, polnem negotovosti, kar se tiče služke, pa so ti ljudje srečni v svojih otroških dušah. Tako se večkrat, ko vročina ponoči nekoliko popusti, vesele, prepevajo in plešejo.

Seveda si ne smete predstavljati plesa, petja in glasbe v našem smislu, to je z orkestrom, ki bi igral valčke ali twiste. To je glasba posebne vrste: orkester, če ga lahko tako imenujemo, je sestavljen samo iz bobnov različnih velikosti, ki dajejo različno visoke tone. Petje je enoglasno in zborovsko, tako da vedno eden poje nekaj taktov naprej, nato pa mu ostali v zboru odgovarjajo, seveda v zelo ozkem tonskem območju. Tako bobnanje in petje se ponoči še na po-

seben način razlega prek neizmerne peščene planjave, vendar pa z lahkoto ločiš pesmi, ki so melanholične, od živahnejših. To se čuti po ritmu, ki ga ti ljudje neverjetno obvladajo, in pa seveda po podajanju melodije. Če tako rajanje poslušas od daleč, ima svoj poseben čar, ki ga še stopnjuje neenakomerno pihanje vetra, tako da prihaja melodija zdaj močnejše, zdaj pa prav rahlo do ušes. Pri takem poslušanju ima človek občutek, da se pevci in bobnarji oddaljujejo in zopet približujejo, ne pa da veter vpliva na te spremembe.

Tako smo taka rajanja poslušali že dolgo, preden smo se ojuščali, da bi šli do njih, v njihovo sredino in se udeležili take zabave. Monterji, ki so že dalje časa na gradbišču, so nas svarili, da ni priporočljivo, češ da domačini ne vidijo radi belih ljudi pri svojih zabavah. Vendar pa je naša radovednost premagala vse pomisleke v četrtek 31. marca, ko smo že od devete ure naprej spet poslušali njihove pesmi. Okoli enajste ure zvečer smo se pogumno podali proti naselju domačinov, za glasom afriških bobnov. Noč je bila jasna, mesec

pa je svetil samo s polovično močjo. Okoli nas so štrlele pod nebo temne silhuete slamnatih kolib s svojimi koničastimi strehami, v daljavi je tu in tam zalajal kakšen pes, mi pa smo se zmeraj bolj približevali kraju, od koder so odmevali bobni in pesem. Ko je za kakšno kolibo kaj zašumelo ali se premaknilo, nam je zastal korak, a ker nas je bilo precej, smo se kar hrabro pomikali naprej, zlasti še, če smo ugotovili, da je šum ali senco povzročil le kakšen nedolžen osliček ali ovca, ki sta počivala na nekoliko ohlajeni zemlji. Naposled smo bili že čisto blizu bobnanja in korak nam je nekoliko zastal, ker se zmeraj nismo videli ničesar. Pričakovali smo ogenj ali kaj podobnega, vendar vsega tega ni bilo; le medlo osvetljenih in nejasnih senc je bilo vse polno naokrog. Končno smo razločene zagledali v daljavi polno visokih postav, oblečenih v bele galabije (obleka domačinov) in s snežno belimi turbani na glavah. Med obleko in turbanom pa se je zdelo, kakor da nič ni, ker se njihovih črnih obrazov ni razločilo od prav tako črnega ozadja.

Nadaljevanje prihodnjic

Ples domačinov ob luninem svitu

Obisk zahodnoevropskih novinarjev

Obiskali so nas

2. IV. 1966 so nas obiskali predstavniki ekonomske misije Mednarodne banke za obnovo in razvoj iz ZDA.

12. IV. 1966 nas je obiskal ameriški novinar, ki se je zanimal predvsem za delavsko samoupravljanje.

26. IV. 1966 si je ogledala podjetje romunska gospodarska delegacija.

6. V. 1966 si je Hermawan Kartowisastro iz Indonezije ogledal tovarno.

18. V. 1966 je prišel na razgovore o delavskem samoupravljanju politični urednik revije »Al Musavar« iz ZAR Ibrahim Amer.

20. V. 1966 nas je obiskala skupina industrialcev iz Ferrare v Italiji.

21. V. 1966 so si ogledali podjetje novinarji vodilnih zahodnoevropskih časopisov, ki jih je poslala Mednarodna banka za obnovo in razvoj.

7. VI. 1966 so nas obiskali člani koroškega deželne zboru.

Obvestilo

IZOBRAŽEVALNI CENTER LITOSTROJ, oddelek za izredno izobraževanje objavlja, da bo vpisoval za šolsko leto 1966/67 v intenzivne tečaje tujih jezikov in sicer:

angleščina — začetni, nadaljevalni in konverzacijski;
nemščina — začetni, nadaljevalni in konverzacijski;
italijanščina — začetni, nadaljevalni in konverzacijski;
francoščina — začetni, nadaljevalni in konverzacijski.
POGOJI ZA VPIS V ZACETNE TEČAJE (2 skupini):

1. skupina — dovršena osemletka, poklicna šola ali dveletna administrativna šola;

2. skupina — srednja šola oziroma fakulteta.

V nadaljevalne tečaje se lahko vpišejo vsi tisti interesi, ki so uspešno opravili izpit iz I. stopnje (začetni); v konverzacijske tečaje se lahko vpišejo vsi tisti, ki so opravili izpit iz II. stopnje (nadaljevalni) oziroma vsi, ki si želijo izpopolniti znanje tujega jezika.

Tečaji bodo trajali od 3. oktobra 1966 do 30. aprila 1967.

Pismene prijave sprejema oddelek za izredno izobraževanje pri izobraževalnem centru Litostroj od 10. do 30. junija 1966.

V prijavi napišite naslednje podatke:

- priimek in ime,
- rojstne podatke,
- stanovanje,
- dovršena šola,
- delovno mesto v proizvodni enoti.

Izobraževalni center Litostroj
Oddelek za izredno izobraževanje

Varnost (ne) varnost - varnost

Posebno nevarni prostori v našem podjetju

Ze nemoten potek proizvodnje se pri rednem delu srečujemo poleg standardnih materialov (ulitki, profilni jekleni material, pločevina, usnje, les itd.) tudi s takimi, ki samo »pomagajo« izdelati določene polizdelke ali izdelke (ulitki, zvarjenci). Ta material, ki samo »pomaga«, pa imenujemo pomožni material za izdelavo. Med pomožni material sodijo vsekakor vnetljive tekočine, kisline in tehnični plini.

Kako moramo skladiščiti ta material, o tem nekaj besed.

SKLADIŠČE PLINOV

Pline hranimo navadno komprimirane v jeklenkah pod razmeroma visokim pritiskom. V zadnjih letih se uporabljajo v našem gospodarstvu pri tehnološkem procesu najrazličnejši plini.

Jeklenke se smejo hraniti v dobro zračenih prostorih z enakovrno temperaturo (ne previsoko, niti prenizko). Gorljivi, zdravju škodljivi in negorljivi plini morajo biti pri skladiščenju strogo ločeni med seboj. Zlasti morata biti v tem pogledu ločena acilen (dissous plin) in kisik. Električna instalacija mora biti za pline nepropustna, stikala morajo biti na zunanji strani, tla pa taka, da ne povzročajo isker. Ogrevanje prostorov ni dopustno. Strelvod! Jeklenke ne smejo biti izpostavljene vplivom žarčenja. Prav posebno pozornost moramo posvetiti jeklenkam z dissous plinom, ker je ta plin sam od sebe gorljiv. Pri jeklenkah z dissous plinom lahko pride zaradi ogrevanja do notranjega jedrskega razkroja, ki lahko povzroči eksplozijo. Jeklenko, ki se je pričela greti, je treba takoj odnesti iz prostora (v kakšen jarek), jo odpreti in pričiti z ohlajevanjem. V primeru, da se vžge dissous plin na ventilu jeklenke, pogasimo plin tako, da zapremo ventil.

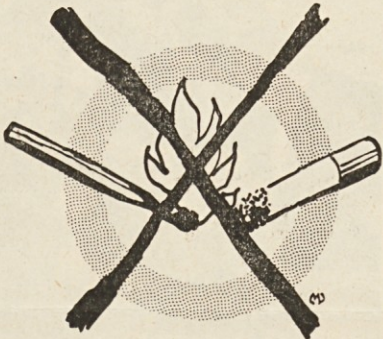
Pri vseh požarih je treba najprej odnesti iz gorečih prostorov jeklenke s komprimiranimi plini, da požar ne bi povzročil z eksplozijo jeklenke še večje škode, ne glede na to, ali so v jeklenki gorljivi, zdravju škodljivi ali negorljivi plini.

SKLADIŠČE VNETHVIVIH TEKOČIN

Po predpisih morajo biti skladišča vnetljivih tekočin primerno oddaljena od ostalih zgradb, kjer se mudijo ljudje. Skladišče mora biti dobro zračeno. Vnetljive tekočine se smejo hraniti samo v dobro zaprtih posodah. Vsako prosto prelihanje in pretakanje vnetljivih tekočin naj se prepove. Skrbeti je treba, da je v prostorih

dobra ventilacija (navzkrižna), da se hlapi ne morejo zadrževati v prostoru, ker bi lahko povzročili eksplozijo — požar. Električna instalacija mora biti za pline nepropustna. Stikala morajo biti na zunanjem zidu. Vrata morajo biti varna pred ognjem. Skladišča vnetljivih tekočin ne spadajo v kletne prostore pod obrati ali upravni in stanovanjski objekti. Pred vhom v tako skladišče morajo biti že od daleč vidni napisi o prepovedi uporabe odprte luči in kajenja. V prostorih, kakor tudi v neposredni bližini takih skladišč ne sme biti odprtih kurišč, niti dimniških vratic.

V obratnih prostorih sme biti v zvezi s tehnološkim procesom le tolikšna količina vnetljivih tekočin, kolikor je nujno potrebno. Vsako večjo količino je treba hraniti na ustreznem mestu. Po zaključku dela je treba vse vnet-

ljive tekočine zopet shraniti v skladišču. V prostorih, kjer potrebujejo za delo (mehanične delavnice) ali za tehnološki proces vnetljive tekočine, ne sme biti odprtega ognja, niti ne električnih žarilnih peči. Prostor mora biti dobro zračen. Obrati morajo biti ločeni od sosednjih prostorov, tako da so varni pred ognjem in eksplozijami. Tla v takih prostorih morajo biti iz materiala, ki pri udarcu s čevlji ne povzročajo isker. Predpisana je tudi zanesljiva strelvodna instalacija.

Vnetljive tekočine delimo glede na plamenišča v tri nevarnostne skupine:

— vnetljive tekočine, ki imajo plamenišče pri temperaturi do + 21 °C (npr. bencin, eter, žveploogljik, nitrolaki, aceton, alkoholi itd.)

— vnetljive tekočine s plameniščem pri temperaturi od 21 do 55 °C (nafta, petrolej, terpentin, firnež)

— vnetljive tekočine s plameniščem nad 55 do 100 °C (razna težka olja, mazut).

V prostorih, kjer se uporabljajo ali hranijo vnetljive tekočine, se ne smejo opravljati popravila z odprtim ognjem (varjenje). Prav posebno nevarnost predstavljajo razne »lakirnice« v podjetju. Mastne krpe se smejo hraniti samo v dobro zaprtih pločevinastih posodah. Kanalizacija v skladišču ne sme biti direktno izpeljana v ostalo kanalizacijo. Pred vstopom v glavno kanalizacijo se mora namestiti izločilec bencina in olja.

SKLADIŠČE KISLIN

Kisline in njihove pare niso niti gorljive niti eksplozivne, morejo pa zaradi svojega oksidacijskega učinka povzročiti požar ali eksplozijo. Kisline so nevarne zaradi svojih hlapov, ki so čisto zdravju škodljivi. Posod s kislinami ne smejo postavljati v bližino peči, kurišč, ognjišč in drugih virov toplote, niti se ne smejo izpostavljati sončnim žarkom. Med vsemi kislinami je najbolj nevarna solitna kislina. Plini, ki nastanejo pri izhlapevanju te kisline, so nitrozni plini. So težji od zraka in zelo strupeni. Pri dotiku solitne kisline z gorljivimi snovmi se sprošča toplota, ki navadno povzroči požar. Skladišča za hrambo morajo biti hladna, toda varna pred zmrzovanjem, prostor se mora dobro zračiti. Prag mora biti vsaj 10 cm višji od poda ostalih prostorov, da eventualno razlita kislina ne more steči v sosedne prostore. Stene, stropi, vrata in vsi kovinski deli morajo biti prepleksani z barvo, ki je odporna proti kislini, tla pa naj bodo iz asfalta. Odvajanje kisline v kanalizacijo ni dovoljeno (zbirni jašek).

Zaželeno bi bilo, da se vsi prizadevi v našem podjetju z vsebino tega skromnega prispevka seznanijo in primerno ukrepajo!

K. V.

Poškodbe v maju

V mesecu maju se je poškodovalo 53 delavcev: roke 26, noge 15, oči 7, glavo 4 in telo 1 delavec.

Po številu nezgod se na prvem mestu metalurški obrati 26 nezgod, sledijo jim stroji in naprave 8, nato oskrbovalni obrati 7, sektorji 5, hidravlični stroji 3, pločevinarna s kovačijo 2, in Diesel talni transport 2 poškodbi.

V mesecu maju je bilo 8 poškodb manj kot v mesecu aprilu.

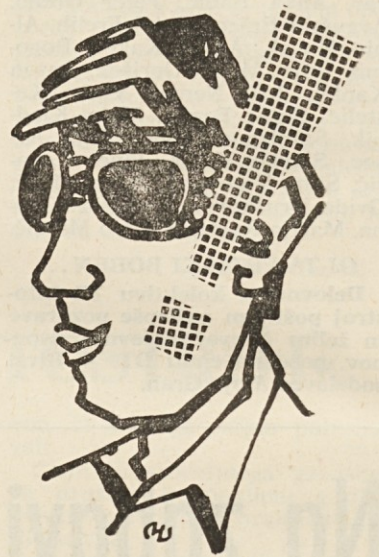
HTV

Kako preprečiti poškodbe na očeh?

To, da se pripeti največ nezgod na očeh z manjšimi poškodbami, nas ne sme zavesti v brezbriznost. Mislimo moramo na primere, ko relativno majhna hitrost tujka lahko poškoduje oko tako, da ni več sposobno opravljati svoje osnovne funkcije. Tudi ne smemo prezreti, da taki primeri pogosto prekinjajo proizvodnjo.

Več kakor ena četrtnina vseh poškodb v prvem četrtletju letošnjega leta je povzročena na očeh. Zato moramo voditi ostro borbo proti tej vrsti poškodb. Najboljši ukrep proti tujku v očesu so varovalna očala, ki nam v vseh primerih varujejo oči, zato delavci, ne oklevajte!

Težko je razumeti, da se pri večini delavcev kaže ravnodušnost proti tej osnovni varnosti. Danes že otroci v osnovni šoli kaj radi uporabljajo varovalna očala, pa čeprav samo proti soncu. Če je pri nas in v svetu že običaj in ni več nikakšna sramota, da se uporabljajo očala v mestu na motornih kolesih in v hribih, naj se uporabljajo tudi pri delu. Prigovori, da so le-ti že vajeni nošenja očal, nimajo prave osnove.

Zakaj so električni aparati nevarni?

Za pogon električnih ročnih aparatov nam služijo pretežno enofazni kolektor-motorji, pri katerih se tok dovaja s pritrjenega

statorja prek kontakta z ogljem vrteče kotve.

V času dela (pogona) ali večjega napora, se kršijo delci oglja in bakra. Ti delci se v notranjosti motorja kopičijo in vse bolj okvarjajo izolacijo med posameznimi deli in samim ohišjem. Kovinsko ohišje pride tako pod napetost. Če delavec, ki opravlja delo s takim orodjem, stoji na tleh, ki prevajajo tok — se sklepe tokokrog skozi njegovo telo in pravimo, da ga elektrizira. Moč elektriziranja pa je odvisna od moči toka, ki teče skozi telo, in časa delovanja toka.

Zato moramo vse dovodne električne kable, razbite vtičnice, ki niso v redu, po strokovni osebi takoj zamenjati ali popraviti. Na žalost je več primerov, da je električno ročno orodje v »sumljivem« stanju ali se uporablja skoraj brezbrizno. Popravila pa so izvedena od neodgovarjajoče osebe in nestrokovno.

ISA

Proslava dneva krvodajalcev

4. junija, na dan krvodajalcev je bila v prostorih DUR Litostroj proslava s podelitvijo priznanj požrtvovalnim krvodajalcem s področja občine Šiška. Uvodni nagovor je imel predsednik komisije za krvodajalstvo pri OO RK Šiška tov. Ante Burič, ki se je zahvalil požrtvovalnim krvodajalcem za njihovo stalno udeležbo pri krvodajalskih akcijah. Nato je sledil prijeten kulturni program. Podmladkarji RK osemletke Riharda Jakopiča so prikazali reševanje težkega ponesrečenca, moški pevski zbor Tovarne dekorativnih tkanin pa je zapel nekaj pesmi. Nastopila sta tudi dva solista, zaposlena v tej tovarni, in recitatorka. Kulturni program je navzoče zelo navdušil. Po programu je sledila razdelitev priznanj, in sicer je bilo razdeljeno 17 diplom, 60 zlatih značk in 183

srebrnih značk. Med obdarovanci je bilo največ takih z žuljavimi rokami, ki so z zadovoljstvom prevzeli priznanja. Po razdelitvi je sledila zakuska, ki jo je pripravil obč. odbor RK v Šiški s pohvalnim sodelovanjem. Med zakusko se se najbolj živahni zavrteli, medtem ko so se ostali pomenkovali o krvodajalstvu. Večer je minil v prijetnem vzdušju, motilo je le to, da se proslave niso udeležili ne predstavniki občine niti drugi častni gostje razen direktorja TDK. Od vseh vabljenih predstavnikov TZ Litostroj je prišel samo predsednik sindikata tov. Žilavec. Ali res naši delavci, ki so najštevilnejši med krvodajalci v Šiški, ne zaslužijo, da jim s svojo prisotnostjo dajo priznanje predstavniki tovarne?

TEA

Tolmačenje varnostnih predpisov

V aprilu smo izvedli tri zelo uspešne posvete z našimi delovodji, obratovodji in šefi o varnostni zakonodaji.

Namen je bil, da se neposredno odgovornim starešinam predoči njihova odgovornost in dolžnost do zaposlenih delavcev glede varnosti. Poseben poudarek je bil na osebni odgovornosti vsakega starešine glede tehnične in osebne zaščite na delovnem mestu.

Kratek povzetek tvarine iz temeljnega zakona o varstvu pri delu:

1. Kaj določa temeljni zakon o varstvu pri delu (Zvezni 15/65), od 5. 4. 1965.

2. Področja varstva.

3. Dolžnosti podjetja (interni predpisi), odgovorne osebe, organizacija varstva, šolanje in strokovno izpopolnjevanje, pregledi).

4. Pravice in dolžnosti delavcev.

5. Zaščita delavcev.

6. Nadzor (inšpektor).

7. Odgovornost podjetja in odgovornost oseb.

8. Kaznovanje (prekrški).

II. Interni predpisi (povzetek zakona):

— člen 59 — Statut in pravilnik.

— člen 60 — Kaj vsebuje pravilnik: organizacija varstva, obveznosti med službami, seznanjanje delavcev z delovnimi pogoji, delovna mesta s posebno nevarnostjo, delovna priprava, vzdrževanje sredstev.

— člen 62 — O čem odloča DS.

— člen 63 — Odgovornost direktorja in drugih oseb za izvajanje ukrepov, za poškodbe in obolenja, za poučevanje ljudi.

— Drugi interni predpisi — poslovnik,

— navodila (žerjavi, posebni stroji, montaža dela, interni transport).

III. Pravice in obveznosti oseb na delu (čl. 76 do 83):

— zaščitna sredstva,

— seznanjanje s predpisi,

— odklonitev dela,

— inšpektor dela,

— pritožba na višje organe,

— zahteve za odklonitev napak oz. izvedbo zaščite.

IV. Delokrog inšpektorja dela:

— osnovni nadzorni organi,

— izdajanje odločb,

— pritožbe na občino, da se postavi podjetje pod prisilno

upravo, če ne izvaja varnostnih ukrepov (člen 114),

— izreka mandatne kazni 5000 Sdinarjev (člen 121).

V. Odgovornost podjetja:

— za prekrške (pravne in odgovorne osebe),

— prekrški (člen 118-120),

— kaznovanje po inšpektorju (člen 121).

VI. Prehodne določbe:

Dokler ne bodo izdani novi ali spremenjeni sedanji predpisi, se bodo uporabljali še stari, kolikor niso v nasprotju z določbami tega zakona.

Želja večine je bila, da se jim v skrajšanem obsegu posredujejo najvažnejša določila tega zakona. Ni nobenih ovir, da tega ne bi izvedli. Služba varstva pri delu bo vsem udeležencem posveta posredovala ustrezno gradivo v najkrajšem času.

Prav tako bodo dobili vsi delavci izvleček iz pravilnika o varstvu pri delu za njihova delovna področja.

Na koncu velja omeniti, da se je posveta udeležilo nad 200 vodilnih oseb iz podjetja. Verjetno bi morali takšne posvete prirediti pogostejše. To bi bilo v korist predvsem vodstvenemu kadru, saj se le ob poznavanju predpisov lahko izognemo raznim nevšečnostim.

Vilko Krapež

ČLOVEK IN DELO

Kako gre, prijatelj?

Ko so stari Slovani živeli še v naravnem gospodarstvu, so kupovali potrebno blago, recimo sol, žito, olje, in ga plačevali s platnom. To je bila tedaj valuta. In zato najdemo v vseh slovan- skih jezikih besedo plačati, za katero se jasno kaže koren »platno«.

To menjalno sredstvo se je moralo seveda umakniti lažjim valutam, takim, ki si jih lahko spravil v mošnjiček. V novejših časih pa se je kovina umaknila bankovcu, to je papirju, ki je dejansko samo nakazilo ali bon za pravi denar.

Stari Grki in Rimljani so imeli istega boga za tatove in trgovce. No, to so bili seveda sužnjeposestniški časi. Današnji časi so sicer socialistični, vendar ima precej važno besedo sveti Birokracij.

Za komercialno v našem podjetju je pa menda najbolj značilno, da prodaja »kožo medveda, ki je še v hosti«. Bolj natanko povedano: komercialisti v drugih podjetjih večinoma prodajajo že pripravljeno blago, pri nas se pa sklepajo kupčije (in drugače ne more biti) za blago, ki ga bomo šele začeli proizvajati po sklenjeni pogodbi.

Prepusimo torej besedo njim samim in pogledimo, kaj dela naš

KOMERCIALIST

Na stavljena vprašanja so odgovorili:

1. Tone Erman, (ETO), glavni komercialist, prodaja HS, PPB
2. ing. Slavko Mrežar, šef komercialist, prodaja transp. sredstev, PPB

3. Matej Mulej, vodja poslovnice surovini, MB

4. anonimni odgovor, PPB

5. kolektivni odgovor oddelka za izvoz CO, ZE, DT — PPB

I. Ste zadovoljni s poklicem komercialista?

1. Kakor kdaj.

2. V razmerah, v katerih delam, s poklicem komercialista nisem najbolj zadovoljen. Elementi, po katerih poslujem, so sicer bolj ali manj dobre predpostavke, niso pa rezultat dobro opravljenih analiz. Poznavajočo to stanje, nisem pri delu tako siguran, kot bi moral biti in zaradi tega seveda tudi nisem zadovoljen.

3. Da.

4. Da.

5. Da.

II. Doživite v poklicu več prijetnih ali neprijetnih trenutkov?

1. Delež za soncem mora priti, za veseljem žalost biti. Torej: fifty — fifty.

2. Komercialno delo je zelo pestro in se v njem odraža dobro in slabo poslovanje tovarne. Ker pa je dobro poslovanje zelo redko, je razumljivo, da mi rezultati slabega poslovanja prinašajo nekaj neprijetnih trenutkov.

3. Več prijetnih.

4. Približno enako.

5. Prijetne ob uspešni prodaji, neprijetne ob problemih s proizvodnjo.

III. Največja težava?

1. Občutek o težavah podjetja v barvni projekciji.

2. Največje težave nastajajo v poslovanju pri prekoračevanju pogodbenih obveznosti v dobavnih rokih. Vse do zadnjega dneva realizacije ne vem, kdaj bomo svojo obveznost izpolnili. Naročniki zahtevajo vsaj odgovor, za koliko bomo zamudili. Z najrazličnejšimi izgovori skušamo naročnika vsaj delno zadovoljiti.

3. Nerazumevanje osnovnih proizvodjalcev do dela in problemov komerciale.

4. Zasledovanje stalnih sprememb na tržišču.

5. Litostrojski tarifni pravilniki.

IV. Kaj odloča pri kupčiji: kvaliteta, cena ali rok?

1. Največkrat razpoložljiva sredstva investitorjev in rok, ki se ga, če moremo, držimo.

2. Pri kupčiji odločata zadnje čase predvsem cena in rok, šele na drugem mestu kvaliteta in dobra koncepcija tehnične rešitve.

3. Teoretično vse tri, praktično pa konjunktura na jugoslovan- skem tržišču.

4. Vsi navedeni činitelji morajo kupcu ustrezati, posebno na lici- tacijah z mednarodno udeležbo.

5. V zdravih poslovnih odnosih ni mogoče dati prednosti niti kvaliteti, niti ceni, niti roku.

V. Kdo je odgovoren, če tovarna nima dosti naročil? Komerciala?

1. V očeh drugih prav gotovo, da o komercialistih ne govorimo.

2. Iz odgovora na prejšnjo točko sledi, da komerciala ne more bistveno popraviti slabega poslovanja tovarne (dolgi roki, visoke cene, prekoračevanje pogodbenih obveznosti). Dobri proizvodjalni uspehi so osnova za komercialni uspeh.

3. Specifično za našo tovarno je neurejena investicijska politika, v izvozu podrejen položaj v kreditiranju objektov za izvoz.

4. Komerciala nudi izdelke v tistih rokih in kvaliteti, kot jih je proizvodnja sposobna dati, in po cenah, ki izhajajo iz proizvodnih stroškov v podjetju. Kolikor pa proizvodnja ne more nuditi proizvodov v kvaliteti, rokih in ceni, ki jih je tržišče pripravljeno sprejeti, komerciala sama ne more doseči uspeha.

5. Ne bi bilo težko prodajati dobrih artiklov poceni.

VI. Je lažje proizvajati ali prodajati?

1. Brez muje se še čevljev ne obuje, pa naj bo to levi ali desni.

2. Upošteva se stanje, v katerem smo, je težko proizvajati, s tem v zvezi pa tudi težko prodajati.

3. Trenutno lažje proizvajati.

4. Oboje je težko.

5. Litostrojske proizvode je lažje proizvajati kot prodajati.

VII. Ali bi bilo treba po vašem mnenju naš proizvodni program zožiti, razširiti ali morda preusmeriti na izdelavo novih proizvodov?

1. Dobro prodati vsaj vrabca v roki.

2. Proizvodni program našega podjetja je rezultat stanja na tržišču. Menim, da nas je ta program rešil že v marsikaki zaletosti

investicijske politike našega gospodarstva. V kolikšni meri pa je ta program rentabilen za investirana proizvodna sredstva, mora pokazati temeljita in dobro obdelana strokovna analiza.

3. Po možnosti zožiti in uvesti standardizacijo.

4. Proizvodni program malose- rijske proizvodnje bi bilo treba zožiti in nato preiti na proizvo- dno večjih serij tistih malose- rijskih proizvodov, po katerih je na domačem in inozemskem trgu veliko povpraševanje in ki bi jih zaradi znižanih proizvodnih stroškov lahko prodajali.

5. Zožiti! Prednost naj imajo proizvodi, katerih proizvodnjo smo osvojili in katere je mogoče rentabilno prodajati.

VIII. Se v današnji trgovini bolj obnese poštenost ali zvitost?

1. »Est modus in rebus« (sl.: vsako stvar na svoj način). »Sunt certi denique fines« (sl.: vse do svoje meje) ali po naše: Bodi pošten, da boš mogel biti zvit!

2. Po mojem mnenju se v trgovini bolj obnese poštenost kot zvitost.

3. Niti eno, niti drugo, ravnati se je treba po situaciji.

4. Poštenost.

5. Odvisno od kupca, s poudar- kom na zvitost.

IX. Se vam ponoči kdaj sanja o delu podnevi?

1. Spim spanje predvojne kva- litete in sanjam le o množični rekreaciji, a to le čez dan.

2. Marsikdaj mi problemi ne dovoljujejo dobrega spanja.

3. Včasih v sanjah rešim zaple- tene probleme.

4. Ne.

5. Le takrat, kadar grem spat s polnim želodcem.

X. Gledate z zaupanjem v našo prihodnost?

1. Optimistom je pot odprta na vse strani, pesimistom le v tla.

2. Sem optimist.

3. Če se bodo notranje razmere izboljšale, in to temeljito, bomo prišli na zeleno vejo čez nekaj let.

4. Zaradi pogostih sprememb v gospodarstvu nisem prevelik optimist.

5. Če bo ukrepanje ustrezno, gledam z optimizmom v našo litostrojsko prihodnost.

Kot vidimo, so odgovori naših komercialistov zelo tehtni, odkriti, angažirani in pogumni, hkrati pa tudi duhoviti in dokazujejo njihovo prizadetost za čim bolj uspešno reševanje njihovih nalog in problemov. Za sodelovanje jim velja naša lepa zahvala.

Mirko Hrovat

Naš portret

INŽ. MARKO KOS

Iznajditelj je umetnik v svetu tehnike. Imeti mora neumoren iskateljski duh, prožno in boga- to fantazijo, ne sme biti zadovo- ljen s tistim, kar je, ampak z duševnim pogledom tipati po no- vem, boljšem, smotrnejšem, ko- ristnejšem, lepšem.

Inženir Marko Kos je sin zna- nega slovenskega kiparja Tineta Kosa.

Od njega je podedoval fantazi- jo, notranji nemir in željo po ustvarjalnosti. V mladih letih je že vse kazalo, da bo ostal v služ- bi muze Euterpe, toda glas teh- nike je bil močnejši. Zamikali so ga stroji, svet mehaničnih sil, predvsem pa dviganje in prenos bremen. Dal je slovo muzam in stopil na pot Arhimeda.

Rojen je bil leta 1925. Kot štu- dent gimnazije je v okupaciji hi- tro našel pot k Osvobodilni fron- ti. Italijani so ga hoteli odvesti v internacijo, toda partizani so na- padli transport, ga z mnogimi drugimi rešili, toda na svobod- nem ozemlju je doživel le roško ofenzivo, nakar so ga spet ujeli.

BOGATO DELO

Po osvoboditvi je kljub delu v političnih organizacijah pridno študiral tehniko, nekaj časa pre- daval na Srednji tehnični šoli, potem pa se je zaposlil kot kon- struktor v Litostroju.

Danes je tu šef projektant in direktor projektive.

Za seboj ima že bogato delo: 26 poljudno pisanih člankov, 27 stro- kovnih člankov in 23 znanstveno raziskovalnih razprav. Izdelal je predloge za 15 standardov JUS, sodeloval na mnogih strokovnih simpozijih, kongresih, doma in po svetu.

Danes je njegova delovna na- loga v tovarni, da organizira iz- delavo projektov za razne indu- strijske naprave, mostne žerjave, reduktorje, črpalke ipd., da skrbi za razvoj in izpopolnjevanje pro- izvodov. Njegova specializacija so mostni žerjavi, to so tiste transportne naprave, ki jih vidi- mo teči po tirnicah v velikih in- dustrijskih halah, v hidrocentra- lah, ladjedelnih itd. Bistvo pro- jektivnega problema je v tem, da se konstruira tak žerjav, ki bo čim lažji, pa vendar lahko nosi čim večjo težo. Že leta 1954 je konstruiral nove, precej lažje iz- vedbe žerjava. Z novo škatlasto- parabolično obliko je dosegel lepše oblike, zmanjšal lastno te- zo in seveda s tem znižal tudi ceno. Litostroj je s svojim novim mostnim žerjavom dobil naročila v hudi svetovni konkurenci na največjih licitacijah. Za HE Ba-

khra Dam je izdelal največji žer- jav v Aziji, z nosilnostjo 460 ton.

Njegovo snovanje pa se ni tu ustavilo. Našel je tip mosta z enim samim nosilcem, po kate- rem teče vojni vitez. Tako se je spet teža zmanjšala na polovico dosedanje in seveda spet prihra- nek materiala, izdelavnega časa in stroškov. Poleg tega se je ob manjši prostornini mostnega žerjava pridobil prostor za lažje manevriranje v delovnem pro- storu.

NOVI NACRTI

Je to konec? Ne. Na mizi mu že leži idejna skica za novo, še bolj izpopolnjeno dvigalno na- pravo, ki jo bo nosil en sam no- silec cevastega prereza. Tekel bo po eni sami tračnici. Nov prihra- nek materiala in prostora. Vse instalacije bodo spravljene v ce- vi.

Nova zamisel ni meteor, ki bi padel iz brezračnega prostora. To je prej sad, ki dolgo zori, do- biva konkretnije oblike, doživ-lja neštete metamorfoze, poprav- ke. Pri tem je inspiracija sicer zelo važna vzmet, vendar sama ne bi mogla roditi koristnega sa- du, če ne bi bila naslonjena na popolno obvladovanje tehničnih dosežkov sodobnosti, saj bi bilo to podobno početju človeka, ki bi hotel danes, v dobi raketne tehnike, prodajati indijski lok. Vedeti moraš natanko, kaj je na svetu že narejenega, da lahko ti- paš naprej. Kdor ne napreduje, nazaduje. Kdor obsedi na lovo- rikah, ga tok časa neogibno pre- hiti. In kdor je zadovoljen s ti- stim, kar je naredil, je s tem ob- stal na poti razvoja. Biti mora neizprosno kritičen do svojega dela: Ali se ne bi to dalo bolje narediti, ne samo bolje od naše- ga, biti mora bolje tudi od tiste- ga, kar so ustvarili drugod po svetu.

Zato bi rad mlademu rodu po- ložil na srce nekaj nasvetov. Teh- nične probleme je treba poznati čim globlje in čim širše. Pri tem ne zadostuje, da obvladaš svoj ozki sektor dejavnosti, ampak moraš biti čim bolj razgledan po vsej tehniki. Izumi, nove rešitve, racionalizacije so bolj rezultat tehničnega znanja in trdega na- pora pri iskanju kot same inspi- racije. Kolikokrat se ti zazdi, da si že našel nekaj novega, pa se izkaže, da je bila le »fata morga- na«. Človeku se godi tako kot tistemu, ki išče zlato v rečnem pro- du: na tone peska je treba premetati, preden najdeš zrnce zlata.

M. Hrovat

Tako prihajamo

19. maj ob enajstih dopoldne. Vreme je delno oblačno, temperatura 17°. Tipičen pomladanski dan, za spoznanje svež in malo kiselskast. Smo pri glavnem vhodu v tovarno. Zanimalo nas je, kako prihajajo naši ljudje v tovarno. V kolesarnici smo našli 243 koles, 38 motociklov in mope- dov, pred vhodom pa se je gnetlo 69 osebnih avtomobilov. Po podatkih KS se zjutraj pripelje z vlaki in delavskimi avto- busi kakih 450 delavcev.

V odstotkih izražena bi bila slika naslednja:

moto-moped	3 %
avtomobil	6 %
kolo	20 %
del. avtobus, vlak	36 %
peš	35 %

Na grobo pogledano bi torej lahko rekli, da jih približno tret- tjina prihaja s svojimi prometni- mi sredstvi (kolo, moto, avto), druga tretjina se vozi na delo z našimi delavskimi avtobusi in z vlaki, ena tretjina pa hodi peš.

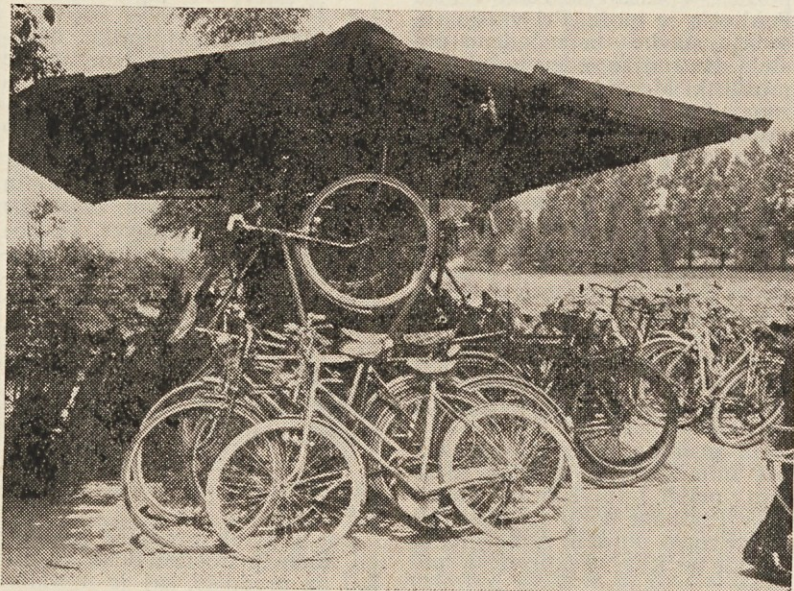
Na južnem vhodu je slika ma- lo drugačna. V kolesarnici je pro- stora za 30 koles, našli smo jih pa 54. Kdor pride prepozno, ga ne more spraviti pod streho, tem- več ga lahko samo prisloni ob šibko ograjico, ob grmovje ali pa enostavno na drugo kolo. Če se ulije dež, je seveda njegov ko- njček neusmiljeno izpostavljen nebeškemu pranju in od njega žalostno kapljajo deževne solze.

Medtem ko kolesarnica pri glavnem vhodu lahko sprejme pod streho 280 koles in vse mo- tocikle in praktično ni nikdar po-

polnoma zasedena, pri čemer niti ne upoštevamo odprtih stoja, je pri južnem vhodu taka stiska, da komaj vsako drugo kolo lah- ko dobi streho nad glavo, za ostala vozila pa tako ni prostora. V tem pogledu je delavec pri glavnem vhodu precej bolj favo- riziran. Pri južnem vhodu bi bilo nujno potrebno kolesarnico raz- širiti, da bo zavarovanih pred dežjem vsaj kakih 60 koles in ne- kaj mopedov. Tudi avtomobili se tu nimajo kam postaviti, razen na ozkem prostoru ob progi, ki pa je precej prometna.

In končno, ko smo že pri pro- metnih problemih: kdaj se bodo našla sredstva za kako streho pred glavnim vhodom, da bi bili naši delavci, ki čakajo na odhod avtobusov, zavarovani pred dež- jem? Ali se vam zdi prav, da de- lavec, ki je vstal ob štirih zjutraj in delal pri nas osem ur, čaka pred vhodom v dežju na avtobus in je v slabem vremenu ves mo- ker, še preden se odpelje, torej vsaj kaki dve uri, preden pride domov? Ob glavnih cestah po de- želi vidimo vedno več urejenih avtobusnih postajališč. Res so tu in tam skromna, toda čakajočim potnikom nudijo vsaj varstvo pred dežjem. Menda bi bilo ne- kaj podobnega mogoče urediti tudi pri nas. Tudi to nam nare- kuje skrb za človeka, za delavca.

M. H.

Jo, kam bi del?

ART BUCHWALD:

Domača naloga

V zadnjih letih se je veliko razpravljalo o ameriški vzgoji in vsak je imel svojo teorijo o tem, zakaj Johnny ne zna seštevati. Zato, ker njegovi starši ne znajo rešiti njegovih domačih nalog.

V starih časih, pred N. M. (Novo Matematiko), je lahko otrok prinesel domačo nalogo in starši bi jo skupaj z njim pregledali, popravili, ali pa mu svetovali in ga hrabрили, kadar je šlo težko. Toda v današnjih časih so starši v kaši, ker so domače naloge tako komplicirane, da niti otroci, niti njihovi starši ne vedo, kako bi krenili naprej.

Na primer: pred kratkim je moja hči prinesla domov domačo nalogo.

— Od 202 moram odšteti 179, je rekla.

— Zelo enostavno, sem rekel, — 179 napišeš pod 202.

— Kaj naj naredim pa z desetico?

— Kakšno desetico?

— Desetico, ki pripada številu 202.

— Ne vem, katera desetica pripada številu 202. Odštejmo 179 od 202. Devet in tri je dvanaest, ostane ena. Osem in dva je deset. Odgovor je torej 23.

— Ne morem narediti na ta način. Uporabiti moram desetico.

— Zakaj desetico?

— Deset predstavlja enoto?

— Dobro razumem. Odgovor je 23 — sem rekel.

— Kako veš?

— Zato, ker je devet in tri dvanaest ter osem in dva — deset.

— To se ne dela tako.

— Kako pa se dela? Na ta način sem jaz odšteval.

— Moja učiteljica pravi, da se tako ne odštevata.

— Dobro, poklical bom tvojo učiteljico in jo vprašal, kako ona odšteje 179 od 202.

Poklical sem učiteljico svoje hčerke in ji pojasnil, da sem imel težave z domačo nalogo, ki jo je dala.

Učiteljica je bila po telefonu zelo ljubezna.

— To je čisto enostavno, je rekla. Dvojka na desni strani kolone velja za enico. Ničla v sredini števila za desetico. Dvojka na levi strani kolone pa velja za stotico. Tako imate dve stotici, nič deset in dve enici. In sedaj odštevajmo, je rekla. — Pojdimo h koloni stotic in začnimo s pregrupiranjem. Dve stotici soglašata s stotico. Zato je deset de-

setic enako stotici. Tako, prenesite eno desetico proti koloni desetice. Sedaj imate deset desetice, toda v koloni enic še vedno ne morete odštevati. Zato spet pregrupirate. Imate samo deset desetice. Vzemite 12 od 10 in sedaj to predstavite v kolono enic, zato ker deset enic odgovarja eni desetici. Sedaj imate 12 enic. Ali ste razumeli?

— To pa res ni nič takega, da ne bi mogel razumeti, sem rekel.

— Ali vas lahko nekaj vprašam?

— Seveda, lahko.

Si pozitiven, konstruktiven?

Negativno razpoložen človek ne bo daleč prišel, medtem ko so pozitivno razpoloženemu človeku vrata v življenje odprta. Toda najprej moramo jasno vedeti, kaj hočemo in kaj želimo od življenja. Treba je imeti primeren pogum in vero vase, da pridemo do potrebnih sklepov, mnenj in da potem opravimo začrtano delo.

Če hočete vedeti, koliko pozitivnega je v vas, odgovorite na spodnja vprašanja z da ali ne. To seveda ni noben test, ampak le preprost poskus, da si osvetlite del svoje osebnosti.

1. Ali se hitro odločite za da ali ne?

2. Ali pogosteje rečete da kot ne?

3. Ali vas pri drugih moti neodločnost in cincanje?

4. Ali vztrajate pri svojih odločitvah tudi tedaj, če se drugi ne strinjajo z vami in vas kritizirajo?

5. Imate svoje lastno mnenje o večini zadev?

6. Vas ni treba posebej prepričevati, kadar vas vabijo v družbo?

7. Ali imate vsaj tri prevladujoča zanimanja, ki vas pritegnejo v prostem času?

8. Ali imate dovolj izraženo željo po uspehu in jasno opredeljen smoter v življenju?

9. Ste si sestavili načrt, kako boste izpeljali in dosegli zastavljeni cilj v življenju?

10. Ali gledate na težave in ovire v življenju samo kot normalno proizkušnjo vaših sposobnosti?

11. Ali vam neuspehi pomenijo samo spodbudo za nadaljnji napor, ne pa poraz?

12. Ali realistično presojate svoje osebne probleme in skrbi?

13. Ali se hitro lotite dela, ki ga morate opraviti?

— Ali je odgovor 23?

— V tem primeru je, toda ne vedno. Če bi delali samo z enicami, ne da bi se omejili na desetice, bi bil rezultat tudi drugačen.

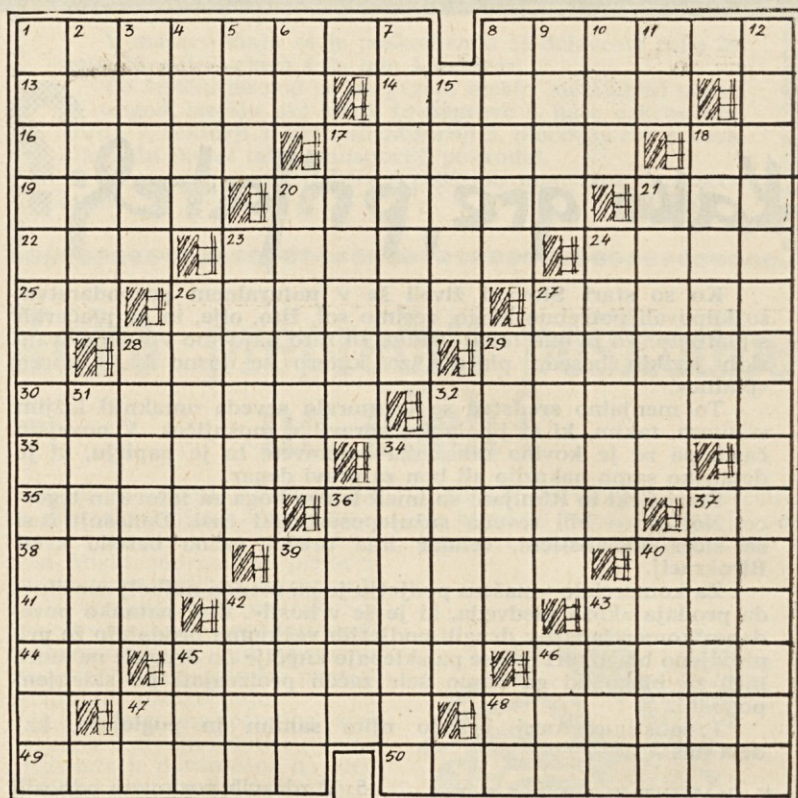
Spustil sem slušalko in pričel goltati aspirine. Toda žena me je pravočasno ustavila.

— Koliko aspirinov si vzel? me je vprašala.

— Vzel sem jih sedem, potem pa še pet, toda ne vprašuj me, kako se to seštevata.

(»Servis zo lokalnu i fabričku štampu«, prevedla B. P.)

Križanka

VODORAVNO: 1. dvigalo, 8. inspiracija, 13. izdelek ene izmed naših proizvodnih enot, 14. okolica, 16. isto, 17. z obema rokama, 18. dva soglasnika, 19. umetnine, 20. tolmun, kotlina v pobočju, 21. prislov, 22. prislov kraja, 23. potrti, žalostni, 24. predpona, ki pomeni glas v sestavljenkah, 25. kemični znak za radij, 26. pilula, 27. drhali, 28. tepsti, 29. zaklopka, oddušnik (izdelek naše tovarne), 30. priprave za vtikanje, 32. testenice, 33. cirkuški igralec, 34. preoblikovalni material za naše hidravlične stiskalnice, 35. reka na Kavkazu (Gruzinska SSR), 36. pomanjšano moško ime, 37. deveta in enaindvajseta črka abecede, 38. moško ime (pomanjš.), 39. oseba iz Cankarjeve drame »Kralj na Betajnovi«, 40. oziralni zaimsek, 41. žensko ime, 42. pooblastilo, 43. pritok Drine v Črni gori, 44. Nova Fundlandija, 45. eden izmed odlikovancev naše kolektiva z redom dela s srebrnim vencem (Marko), 46. poziv k mirovanju, 47. ravnilo (tujka), 48. znan ljubljanski satirik in novinar (Miloš), 49. zalo oble-

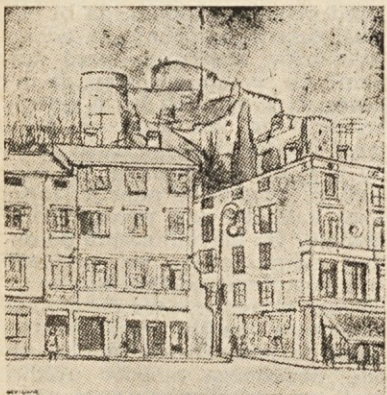
čen moški, 50. nestrupena kača velikanka.

NAVPIČNO: 1. važen delovni proces v našem podjetju, 2. ravna črta, 3. razvojna stopnja, 4. ljubkavalno moško ime, 5. češka pritrdilnica, 6. kazalni zaimsek, 7. robovi pri pločniku, 8. neumneži, 9. tropska rastlina z mesnatimi listi, 10. ljubljansko predmestje, 11. peta in dvajseta črka abecede, 12. gospodarski objekt, za katerega izdelujemo opremo, 15. priimek predsednika afriške države Mali (Modibo), 17. pot, po kateri se gibajo sateliti, 18. razbojnik, 20. kemična prvina, 21. poklic v Litostroju, 23. prislov, 24. deček, 26. otočje v Tihem oceanu, 27. buden, živahen, 28. večje mesto v Makedoniji, 29. priimek avtorja »Kekca« (Josip), 31. zmagovalje, 32. slovenski jezikoslovec v 19. stoletju (Luka), 34. poletno obvalovanje, 36. moško ime, 37. ime angleškega predsednika Wilsona, 39. nečist, moten, 40. plačilo za greh, 42. del imena slavne slike, 43. tovarna usnjenih izdelkov, 45. enovprežni dirkalni voz, 46. barva igralnih kart, 47. samo, 48. primorski vzklík.

Razstava

Naš sodelavec Mario L. Vilhar je od 16. do 24. junija imel svojo 20. samostojno umetniško razstavo v goriški galeriji PRO LOCO. Razstavljal je 15 slikarskih in 8 kiparskih del. To je bil tudi prvi samostojni nastop našega umetnika v Italiji. Vsi tamkajšnji italijanski in slovenski časopisi so posvetili precej pozornosti temu kulturnemu dogodku.

Mario L. Vilhar je dobil vabilo za razstavljanje v Gradcu, kjer bo pokrovitelj njegove tamkajšnje razstave Avstrijsko-jugoslovansko društvo, v teku pa so dogovori glede njegovega razstavljanja v Udinah, Modeni in pa v Sovjetski zvezi. Julija bo odpotoval na študijsko potovanje po Poljski.

Motiv iz stare Gorice (olje)

V tovarni živi delavec. Recimo mu kar Mazovec. Namazan je z mnogimi »žavbami« in se kar lepo maže skozi življenje.

Toda življenje nikdar ne počiva in Mazovec tudi ne. In zakaj tudi bi, saj je star komaj 22 let. Bil je 27. aprila, ko je veselo zajahal motor in odpotoval po beli cesti. No, in nesreča tedaj tudi ni počivala. Mazovec je padel, zasklelo ga je v zapestju leve roke.

Naslednji dan se je javil v obratni ambulanti. Pregledali so ga, poslali naprej k specialistu in ta je ugotovil zlom majhne kosti v zapestju. Seveda je dobil bolniško. Petega maja kontrola pri kirurgu. Zapisal je »Mavec nekoliko zmehčan«. Popravili so mu mavčno oblogo in ga naročili na noven pregled.

Sredi maja so mu predlagali lažje delo, kjer bi lahko delal samo z desno roko. S predlogom se je strinjal tudi Mazovec. V obratu so mu poiskali primerno delo: sortiral naj bi tehnično dokumentacijo. 25. maja se je spet javil v obratni ambulanti in tožil, da ima bolečine. Specialist je spet ugotovil zmehčan mavec. Mazovec pa mu je žalostno potožil, da mora v tovarni delati in da je pač tako... Specialist je energično interveniral za ubogga reveža in Mazovec je spet dobil bolniško.

Ni vse zlato, kar se sveti in ne počiva vse, kar nosi mavec. Pa bi bilo le dobro pogledati, kako počiva ubogi Mazovec. Dva kontrolorja sta se odpeljala na njegov dom sredi lepe pokrajine, posute z zelenimi kopastimi griči.

Bolnik Mazovec

Nekdo je rekel, da se mu zdi, kot da bi bil Bog tu stresel kopico ajdovih žganec.

Tu se razplete ta delavsko-bolniška burka v mavčni oblogi.

Bolnika niso našli v hiši. Neki moški je izjavil, da »ga sploh ne pozna«. Vprašali so ženo v hiši. Poklicala je moža. Pri vratih so sednje stavbe sta začudeno obstala dva moška: eden je bil tisti moški, ki Mazovca »sploh ne pozna«, drugi pa je bil Mazovec sam. Imel je oblečeno delovno haljo in izpod rokava mu je kukala mavčna obeza. Kot vkopan je spustil iz rok nekaj večji predmet in se jadno umaknil v notranjost hiše. Kontrolor ga je poklical po imenu. Mazovec se je čez nekaj trenutkov pojavil že v »civilu«, brez delovne obleke in v srajci.

Ni hotel priznati, da bi bil delal. Kje neki, sploh ne, nikakor ne. Kontrolor pa ga je opozoril na delovno haljo, ki jo je maloprej nosil na sebi. »No ja, no, pet minut, nekaj malega, malo sem prijel, pravzaprav pomagala.« Prsti na bolni roki so bili videti malo pordeli, rahlo otekli. Zaradi počitka? Pretiranega počitka.

Poklicali so ga v obratno ambulanto.

— Zakaj ste delali? Saj to škoduje tudi vaši roki, zdravju?

— Kaj pa morem drugega! Z 80 odstotki lahko samo umrem ali kradem.

— Če ste bolni, morate počivati, če niste, greste lahko delat.

— Dobro, grem delat nazaj.

In šel je nazaj urejat dokumentacijo. Mazovec trdi, da je treba svitke zavezovati in da tega ne more z bolno roko. Toda tega mu ni treba delati. Naročeno mu je samo urejanje, sortiranje.

Mazovec je veliko, pri nas in drugod. Uradno bolni, dejansko še bolj delajo kot sicer. Za nos vlečejo zakone, pravilnike, predpise. Zatečejo se pod široko mareljo zdravstvenega varstva, uživajo sadove skrbne zakonodaje, ki želi bolnemu človeku omogočiti zdravljenje in mu zagotoviti primeren počitek. Prepričani so, da so bolj pametni, kot je bil zakonodajalec.

Toda v takem početju se skriva nemajhna nevarnost tudi zanje same.

Če zdravnik predpiše počitek, ali lahko primerno delo, ve, zakaj ga predpiše, saj je moralno in poklicno odgovoren za zdravje zaupanih bolnikov. S takim lah-

komiselnim izigravanjem pa delovni bolnik povzroča škodo skupnosti, še bolj pa verjetno samemu sebi, saj utegnejo nastati na zdravju hude, včasih celo nepopravljive posledice.

Kdor drugemu jamo koplje... Kdor iz drugih norce brije, bo mogoče sam »obrit«.

Nič ni tako skrito, da...

In konec koncev, če že ne upoštevamo tistega poštenega odnosa do lastnega podjetja, ki ti daje kruh, ki te vozi na delo, ki ti daje še kako ugodnost, je tako ravnanje nekam nečisto tudi do samega sebe.

Mazovec postane zamazovec.

Piši v časopis Litostroj o vsem tistem, kar misliš, da bi bilo pomembno objaviti.

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogi) v nakladi 5.800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor. — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posameznih številki v prodaji 30 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru.